

Ekonomické efekty vstupu České republiky do Evropské Unie na české zemědělství

Diplomová práce

Studijní program: N6202 – Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202T086 – Regionální studia

Autor práce: **Bc. Iva Grohová**
Vedoucí práce: Ing. Iva Nedomlelová, Ph.D.

Technická univerzita v Liberci
Ekonomická fakulta
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Iva Grohová**
Osobní číslo: **E13000319**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální studia**
Název tématu: **Ekonomické efekty vstupu České republiky do Evropské Unie
na české zemědělství**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cílů práce, formulace výzkumných předpokladů, případně hypotéz
  2. Teoretická charakteristika společné zemědělské politiky EU
  3. Analýza českého zemědělství před a po vstupu do EU
  4. Analýza dopadů společné zemědělské politiky na podniky v Libereckém kraji
  5. Formulace závěrů, ověření výzkumných předpokladů, případně hypotéz
-
-

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **65 normostran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FOJTÍKOVÁ, L. a M. LEBIEDZIK. Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku. Praha: C. H. Beck, 2008.

ISBN 978-80-7179-939-9.

MAREK, D. a M. BRAUN. Česká republika a Evropská unie.

Brno: Barrister & Principal, 2010. ISBN 978-80-87029-89-3.

MOLLE, W. The Economics of European Integration: Theory, Practice, Policy.

5th ed. United Kingdom: Ashgate Publishing Group, 2006.

ISBN 978-507-54648-12-3.

PELKMANS, J. European Integration: Methods and Economic Analysis. 3rd

ed. Harlow: Pearson Education Ltd., 2006. ISBN 978-0-273-69449-6.

STŘELEČEK, F., R. ZDENĚK a J. LOSOSOVÁ, 2009. Comparison of agricultural subsidies in the Czech Republic and in the selected states of the European Union. Agricultural Economics, 2009. Vol. 55, p. 519-533.

ISSN 0139-570X.

Elektronická databáze článků ProQuest (knihovna.tul.cz).

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Iva Nedomlelová, Ph.D.**

Katedra ekonomie

Konzultant diplomové práce: **Ing. Jiří Sameš**

Okresní agrární komora Liberec a Jablonec nad Nisou,
předseda

Datum zadání diplomové práce: **31. října 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. května 2018**

prof. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

V Liberci dne 31. října 2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala konzultantu a vedoucí mé diplomové práce Ing. Jiřímu Samešovi a Ing. Ivě Nedomlelové, Ph.D. za vstřícný přístup, cenné rady a připomínky, které byly hodnotným přínosem při zpracování této práce. Dále bych chtěla poděkovat panu Mgr. Janu Šolcovi a jeho otci PhDr. Janu Šolcovi za pomoc při korekci mé práce.

Bc. Iva Grohová

Anotace

V květnu roku 2004 po vstupu České republiky do EU vznikly nové příležitosti pro české zemědělce. Realizace společné zemědělské politiky zásadně ovlivnila fungování zemědělství nejen v ČR, ale i ve všech ostatních nových členských státech. Otázkou však je, jestli pozitivně nebo negativně. Tato práce je zaměřena na srovnání situace před vstupem a po vstupu do Unie. Je provedena analýza dopadů dotační politiky ze strany EU na české zemědělské podniky a její vliv na jejich produkci. Především blíže je prozkoumáno zemědělství Libereckého kraje a zjištěno, jestli je úbytek podniků s čistě živočišnou produkcí nějak spjat s vyplácením dotací na ha půdy. V závěru jsou zhodnoceny a shrnuty dopady této politiky na zemědělství Libereckého kraje a vliv dotací na produkci zemědělských podniků.

Klíčová slova

čeští zemědělci, dotace, Evropská unie, Liberecký kraj, rostlinná výroba, Společná zemědělská politika, živočišná výroba

Annotation

Economic effects on Czech agriculture due to Czech Republic's accession to the EU

In May 2004 the Czech Republic accessed the EU and new opportunities for the Czech farmers emerged. Implementation of joint politics in agriculture fundamentally influenced agriculture not only in the Czech Republic but also in the rest of the new member countries. The question is whether the influence is positive or negative. This work focuses on comparison of the situation before and after accession to the EU. I have analyzed the impact of the subsidy policy of the EU on the Czech agricultural businesses and their production. I have mainly examined the agriculture in the Liberec Region and assessed whether the decrease of the livestock production businesses is connected to grants per a hectare of land. In the last part I summarize and asses the impacts of the policy on the agriculture in the Liberec Region and on the agricultural businesses' production.

Key Words

animal production, Czech farmers, European Union, plant production, subsidy, the Common Agricultural Policy, the Liberec Region

Obsah

Úvod.....	12
1. Společná zemědělská politika	15
1.1 Vývoj Společné zemědělské politiky	15
1.2 Mansholtův plán.....	16
1.3 McSharryho reforma	18
1.4 Agenda 2000.....	19
1.5 Mid-term Review.....	20
1.6 Kontrola funkčnosti SZP (Health Check).....	22
1.7 Společná zemědělská politika po roce 2013	22
2. Instituce společné zemědělské politiky	24
3. Financování SZP.....	26
3.1 Rozpočet EU	26
3.1.1 Příjmy rozpočtu EU.....	27
3.1.2 Výdaje rozpočtu EU	28
3.2 Výdaje na SZP	29
3.3 Evropský zemědělský záruční fond	31
3.4 Evropský fond pro rozvoj venkova.....	31
4. Dotační politika Evropské unie	33
4.1 Nástroje Dotační politiky.....	35
4.1.1 Přímé platby.....	36
4.1.2 Podpory v rámci strukturální politiky.....	38
4.1.3 Národní podpory a opatření.....	39
4.1.4 Podpory tržních cen.....	39
4.1.5 LFA oblasti.....	40
4.2 Dotační politika po roce 2014.....	41
5. Zemědělství v České republice	44
5.1 Situace do roku 2004 – přípravné kroky ke vstupu do EU.....	44
5.2 Dopady SZP na české zemědělství.....	46
6. Liberecký kraj	48
6.1 Zemědělství v Libereckém kraji	49
6.2 Podnikatelská struktura a zaměstnanost	51

6.3	Produktová struktura v Libereckém kraji	53
6.3.1	Rostlinná výroba.....	53
6.3.2	Živočišná výroba	56
7.	Vybrané podniky a vliv dotací na jejich výsledek hospodaření.....	58
7.1	Kokonínská a. s.....	58
7.1.1	Zemědělská výroba.....	59
7.1.2	Hospodaření firmy.....	60
7.1.3	Výsledek hospodaření	61
7.2	Agro Rubín, a. s.....	62
7.2.1	Pracovníci	63
7.2.2	Zemědělská výroba.....	64
7.2.3	Hospodaření firmy.....	66
7.2.4	Výsledek hospodaření firmy.....	67
7.3	Porovnání firem.....	68
8.	Konkurenceschopnost podniků.....	70
8.1	Způsoby měření konkurenceschopnosti podniků.....	70
8.2	Finanční analýza.....	72
8.2.1	Zvolené finanční ukazatele.....	72
8.2.2	Vyhodnocení ukazatelů	75
8.3	Srovnání podniků.....	76
Závěr		82
Seznam použité literatury		84

Seznam obrázků

Obrázek 1 Přehled výdajů do SZP od roku 1980 do roku 2015	20
Obrázek 2 Proces schvalování ročního rozpočtu.....	27
Obrázek 3 Víceletý finanční rámec 2014 - 2020 podle kategorií výdajů.....	29
Obrázek 4 Finanční rámec 2014 – 2020.....	30
Obrázek 5 Nový mechanismus přímých plateb	42
Obrázek 6 Ha obhospodařované půdy na pracovníka v roce 2010	51
Obrázek 7 Struktura zemědělství Libereckého kraje v roce 2010.....	53
Obrázek 8 Podíl orné půdy na celkové rozloze krajů ČR	55
Obrázek 9 Mapa obcí, na kterých hospodaří firma Agro Rubín a. s.	63
Obrázek 10 Hospodářský výsledek českého zemědělství za období 1998 – 2014.....	69
Obrázek 11 Porovnání rentability celkových aktiv vybraných podniků	77
Obrázek 12 Porovnání rentability vlastního kapitálu vybraných podniků	78
Obrázek 13 Porovnání rentability tržeb vybraných podniků.....	78
Obrázek 14 Porovnání celkové míry zadluženosti vybraných podniků	79
Obrázek 15 Porovnání doby obratu aktiv vybraných podniků.....	80
Obrázek 16 Porovnání ukazatele běžné likvidity vybraných podniků	80

Seznam Tabulek

Tabulka 1 Rozdělení podpor v rámci SZP.....	36
Tabulka 2 Celková výměra Libereckého kraje v roce 2010.....	50
Tabulka 3 Velikostní struktura podniků Libereckého kraje	52
Tabulka 4 Věková struktura zaměstnanců v zemědělství Libereckém kraji	52
Tabulka 5 Pěstované plodiny v Libereckém kraji	55
Tabulka 7 Vývoj počtu pracovníků a osobních nákladů na zaměstnance v letech 2010 - 2015 firmy Kokonínská a. s.....	59
Tabulka 8 Produkce a výkupní cena mléka v letech 2010 - 2015	59
Tabulka 9 Vývoj tržeb za období 2010 -2015 firmy Kokonínská a. s.....	60
Tabulka 10 Hospodaření podniku Kokonínská a. s. v letech 2010 - 2015	62
Tabulka 11 Vývoj počtu zaměstnanců a mzdových nákladů firmy Agro Rubín v letech 2010 – 2015	64
Tabulka 12 Sklizeň rostlinné výroby za období 2010 - 2015 firmy Agro Rubín a. s.....	64
Tabulka 13 Vývoj živočišné produkce za období 2010 - 2015 firmy Agro Rubín a. s.....	65
Tabulka 14 Vývoj vedlejší produkce firmy Agro Rubín v letech 2010 - 2015	66
Tabulka 15 Vývoj tržeb firmy Agro Rubín za období 2010 - 2015	66
Tabulka 16 Vývoj hospodaření firmy Agro Rubín v letech 2010 - 2015.....	67
Tabulka 17 Porovnání výsledku hospodaření sledovaných firem za období 2010 - 2015 ..	68
Tabulka 18 Výsledky finanční analýzy firmy Kokonínská a. s.....	75
Tabulka 19 Výsledky finanční analýzy firmy Agro Rubín a. s.	76

Seznam zkratek

APA	Agrární platební agentura
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
ES	Evropské společenství
EZFRV	Evropský fond pro rozvoj venkova
EZOZF	Evropský zemědělský orientační a záruční fond
EZZF	Evropský zemědělský záruční fond
FO	Fyzické osoby
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu (<i>General Agreement on Tariffs and Trade</i>)
ISPA	Nástroj pro strukturální předvstupní politiku
LFA	Méně příznivé oblasti (<i>Less favourite area</i>)
LK	Liberecký kraj
PGRLF	Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond
PO	Právníkové osoby
RV	Rozvoj Venkova
SAPARD	Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova (<i>Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development</i>)
SAPS	Jednotná platba na plochu
SOT	Společná organizace trhu
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika

Úvod

Zemědělství má velmi významnou pozici v české ekonomice již po celá staletí. Jedná se o specifický obor, který nezahrnuje pouze zemědělskou výrobu, ale také lesnictví, životní prostředí a celkové využití krajiny. Jelikož je trh se zemědělskými potravinami velmi důležitý, Evropská unie (dále jen EU) začala využívat nástroj pro správu a ochranu tohoto trhu. Tento nástroj se nazývá Společná zemědělská politika (dále jen SZP). Od jeho vzniku prošla tato politika řadou reforem a našla si jak příznivce, tak odpůrce. V současné době začalo nové programovací období 2014 – 2020, ve kterém je zakomponováno mnoho novinek, které ovlivní fungování této politiky.

Česká republika (dále jen ČR) vstoupila do EU 1. 1. 2004 spolu s dalšími devíti státy. V rámci toho musela přijmout a implementovat kompletní legislativu a pravidla Evropské unie, včetně legislativy SZP. Pro ČR to však nebylo nic nového, jelikož se již od roku 1998 připravovala na přijetí do unie a s tím souvisely postupné kroky k osvojení si pravidel a zákonů EU. Při jednáních o vstup ČR do EU bylo zemědělství nejdiskutovanější téma.

Cílem práce je zhodnotit efekty realizované Společné zemědělské politiky EU na zemědělskou produkci v Libereckém kraji, a to prostřednictvím potvrzení či vyvrácení dvou výzkumných předpokladů a nalezení odpovědí na výzkumné otázky.

Výzkumné předpoklady:

1. Od vstupu ČR do EU se zisk zemědělských podniků zvyšuje v souladu s růstem dodací do zemědělství.
2. Od vstupu ČR do EU klesá počet podniků s živočišnou výrobou.

Výzkumné otázky:

1. Zvýhodňují dotace podniky s rostlinnou výrobou a naopak neznevýhodňují živočišnou výrobu?

2. Neovlivňují dotace výsledek hospodaření podniků příliš a podniky spíše než aby usilovaly o generování vyššího příjmu z tržních a netržních aktivit v rámci trhu EU, se nespolehaly pouze na peníze z EU?

3. Jsou firmy konkurenceschopné i bez přijatých dotací z EU?

V práci jsou také představeny typy jednotlivých podpor v rámci dotační politiky a jejich vliv na vybrané podniky v Libereckém kraji.

Úvodní část je věnována vývoji SZP od jejího počátku v roce 1958 až po současnost. Stručně jsou zde popsány jednotlivé reformy a jejich vliv na fungování a formování zemědělského trhu. Ke konci této kapitoly je popsáno nové programovací období Evropa 2020. Teoretická část se nadále zabývá institucemi, které mají ve své kompetenci zemědělství a dohlížejí na správnost fungování této politiky jako celku. Dále je zde popsáno financování SZP, které je často napadáno z důvodu velmi vysokých nákladů na podporu zemědělství. V práci jsou popsány dva nejdůležitější fondy, ze kterých je celá SZP financována. Na závěr je představena dotační politika EU. V této části jsou rozepsány jednotlivé druhy podpor zemědělství. Díky velmi hornatému povrchu v Libereckém kraji má v této kapitole své místo i platba na méně příznivé oblasti. Ta je vyplácena vysokému procentu podniků v tomto kraji.

V praktické části práce je zachycen dopad vstupu do Unie na české zemědělství a jeho přízpůsobování novým podmínkám. Nejdříve je popsána situace v českém zemědělství před vstupem do unie. V této části jsou charakterizovány přípravné kroky pro přijetí reformy a legislativy SZP. Následně je zhodnocena situace, která nastala v českém zemědělství po roce 2004.

V další části je analyzováno zemědělství Libereckého kraje. Liberecký kraj díky rázu krajiny není ideální zemědělskou oblastí, proto zde využívá většina podniků pomoc ze strany EU pomocí podpor LFA (Less Favoured Areas). V současné době se mluví o tom, že se od vstupu ČR do EU zisk zemědělských podniků zvyšuje v souladu s růstem dotací do zemědělství, ale zároveň se snižuje počet podniků, které se zabývají živočišnou výrobou, díky nerovným podmínkám v přerozdělování dotací. V práci je analyzována ekonomická

situace dvou vybraných podniků sídlících v Libereckém kraji, které se zabývají živočišnou a rostlinnou výrobou. Tyto dvě firmy budou porovnány finanční analýzou a následně bude zhodnoceno jejich působení na českém trhu. V práci je použita především metoda analýzy, komparace a verbální dedukce.

1. Společná zemědělská politika

1.1 Vývoj Společné zemědělské politiky

Common Agricultural Policy, neboli Společná zemědělská politika, je jedna z nejstarších politik a zároveň patří k nejkontroverznějším krokům Evropského společenství (dále jen ES). Hlavním důvodem pro vznik SZP byla především špatná poválečná situace v Evropě – např. zničená infrastruktura, bipolární rozdělení světa, potravinová nesoběstačnost atd. První zmínky o zemědělství a SZP se objevily již v Římské smlouvě v roce 1957, kde bylo stanoveno několik základních cílů, které byly potvrzeny i Lisabonskou smlouvou. [1], [2]

- 1) Zvýšení produktivity zemědělství;
- 2) zajištění solidní životní úrovně zemědělského obyvatelstva;
- 3) stabilizace trhů;
- 4) spolehlivost dodávek;
- 5) zajištění přiměřené ceny. [2, s. 442]

Římská smlouva vstoupila v platnost v roce 1962 společně se zásadami a mechanismy SZP, které schválilo všech šest zakládajících členů Evropského hospodářství. Zároveň vznikl i nejdůležitější finanční nástroj SZP a to Evropský zemědělský orientační a záruční fond. V letech 1962 – 1963 začala také vznikat první regulační pravidla zemědělství. Ze začátku to byly základní potraviny jako je obilí, maso apod., následně se přidaly další typy výrobků jako je vlna a zvláštní druhy ovoce a zeleniny. [1], [2]

Začlenění zemědělství do společného trhu mělo hned několik motivů. Jako první lze uvést to, že bylo důležité udržet fungující trh s potravinami, především díky jeho životním nákladům a souvisejícímu pohybu pracovních sil. To vše mělo napomáhat k udržování stejné cenové hladiny v členských státech a umožňovat stabilní společný trh. V této době byla velmi důležitá a ožehavá otázka dovozu potravin. Závislost na dovozu měla v padesátých a šedesátých letech důležitou roli v politickém prostředí. Proto se ES snažilo co nejvíce zvýšit zemědělskou výrobu a stát se co nejméně závislým na dovozu zemědělských výrobků.

Neméně důležitým motivem pro SZP byla životní úroveň a stabilita příjmů pro zemědělce. Ať už to bylo z politických důvodů (pro politiky to byla velmi příznivá volební skupina), nebo se jednalo o stabilizaci venkova a jeho obyvatel. [2]

V Římské smlouvě byla kromě základních cílů rozdělena také vznikající politika, a to na dvě části. První část sloužila k regulaci trhu, zatímco druhá část podporovala strukturální změny v zemědělství. Vycházely z ní také základní principy SZP, na nichž byla postavena:

- Jednotný trh pro zemědělské výrobky – tedy trh bez překážek výměně zboží v agrárním sektoru mezi členskými státy a snaha o implementaci politiky do národních předpisů.
- Preferenční přístup ke komunitárním výrobkům – ochrana domácích výrobců, před výrobky ze zahraničí vytvořením cenové výhody.
- Finanční solidarita – financování SZP prostřednictvím společných zdrojů, tedy rozpočtem Unie: fond EAGGF. [3, s. 115]

SZP nebyla ničím zcela novým. Většina pravidel vycházela z národních politik a rozhodování bylo přeneseno na nadnárodní úroveň. Konečná verze SZP se dala přirovnat k zemědělským politikám ve Francii či Německu, přeneseným na nadnárodní úroveň. Jednalo se o silně protekcionistickou politiku, která podporovala produkci. Skutečné dopady tohoto pojetí se projevovaly postupně v dalších letech. [1]

1.2 Mansholtův plán

Původní zásady a na ně navazující opatření neměly být konečné, byly nastaveny pouze jako výchozí. Komise předpokládala, že do budoucna bude nutné provést reformu zemědělství a přestavit SZP do finální koncepce. To se mělo uskutečnit, až bude dokončena stabilizace venkova a zajištěna dostatečná produkce. Díky této představě pověřila Rada v roce 1967 Komisi vypracováním analytického materiálu o evropském zemědělství. Tato zpráva měla zahrnovat také řešení dlouhodobé nadprodukce mléka, cukru a pšenice a navrhnout první

reformy SZP. Celý plán je pojmenován po tehdejší komisaři pro zemědělství Siccomu Mansholtovi. [2]

První návrh s názvem Zemědělství 1980 byl předložen v prosinci 1968 a zahrnoval předpoklad pro zastavení růstu společných cen a jejich částečné nahrazení přímými dotacemi. Zároveň měly být upraveny podmínky pro odchod zemědělců do důchodu, zavedení programů asistence a využití dalších nástrojů na individuální podporu zemědělců.

Hlavním cílem zveřejnění Mansholtova plánu bylo vyvolat zájem o tuto problematiku a začít diskuzi, které by se zúčastnily Rada, Evropský parlament a především také zájmové skupiny. Prvotní účel bohužel nedosáhl požadované reakce především ze strany zájmových skupin. Ty začaly neprodleně negativně vystupovat proti této reformě a snažily se o zachování původních poměrů v zemědělství.

Velkému nesouladu v přijetí zemědělské reformy nepomohlo ani přistoupení nejnovějších členů, Velké Británie, Irsko a Dánsko. I když si ES stanovilo určité priority po summitu v Haagu v roce 1969, stala se reforma opět velmi diskutovaným tématem. Hlavním důvodem bylo, že Velká Británie uplatňovala odlišný způsob podpory zemědělství. Členství ve Společenství také představovalo pro Británii velkou hrozbu především díky členským příspěvkům. Představa, že bude muset přispívat vysokými podíly do rozpočtu při výrazném nárůstu cen potravin na britském trhu, se Británii nezamlouvala. Proto se přidala k odpůrcům SZP, kam patřily vlády států přispívajících do rozpočtu ES nejvýznamnější měrou a také Komise.

Vlivu Velké Británie chtěl využít pro své jednání a podporu reformy právě jeho vyhotovitel Mansholt. Snažil se přesvědčit Velkou Británii, aby tato reformní opatření byla podmínkou pro vstup do Společenství. Británie toho však nevyužila. Hlavním důvodem bylo, že její vstup již byl dvakrát vetován a požadovala pouze dílčí kompenzace v podobě rozložení svého příspěvku do rozpočtu ES.

Díky velkému množství odpůrců, jak ze strany zájmových skupin tak členských států, nebyl plán přijat. Přesto dal podnět k zahájení reformy zemědělství. Bylo tak uskutečněno ještě

před rokem 1973, tedy před realizací prvního rozšíření. Jelikož se Rada obávala britských nároků a obstrukcí, začala projednávat novou verzi reformy, tzv. miniplánu, a to i přesto, že čelila různým demonstracím ze strany farmářských zájmových skupin.

Rada se nakonec shodla na přijetí tří základních směrnic, které se týkaly modernizace, odchodu do důchodu a poradenství. I přesto, že celková reforma nebyla v takovém rozsahu, v jakém byla plánovaná a nedosáhla požadovaného původního cíle, zaznamenalo to ve SZP určitý posun vpřed. Přijetí posílilo výdaje na restrukturalizaci a přímé podpory, ale stále se nedařilo zpomalit zvyšování finančních prostředků plynoucích do zemědělství. [2]

Vzhledem k neustálému růstu výdajů na SZP v 70. a 80. letech byly zaznamenány reformní snahy, které se snažily zvrátit tento stav. Důvod vzniku SZP, tedy nedostatečná výroba a s ní spojená neschopnost samozásobení, byl velmi rychle odstraněn a nastala doba zvyšování produkce. Díky tomu se stalo společenství jedním z největších exportérů zemědělské produkce. Vzhledem k naplňování základních cílů přestala mít původní verze SZP význam. [3]

1.3 McSharryho reforma

Na konci 80. let se začalo mluvit o liberalizaci světového obchodu v rámci Uruguayského kola rozhovorů GATT, která probíhala v letech 1986 až 1994. Díky liberalizaci byly jasně vidět některé zastaralosti v opatřeních SZP, a tak musela být postupně upravována a reformována.

V roce 1992 byla přijata reforma, která se společně s liberalizací světového obchodu zásadně projevila na koncepci SZP. V tomto případě můžeme poukázat na řadu podnětů, které měly vliv na vznik reformy. Můžeme hovořit o vnitřních a vnějších příčinách. Vnitřním faktorem byl především růst finančních požadavků SZP. Vnější podnětem pak jednání mezi ES, USA a GATT, ve kterých se projednávaly rozdíly mezi cenovými hladinami ES a světovými potravinovými trhy. Dalším vnějším faktorem bylo sjednocení Německa a navázání jednání s dalšími zeměmi.

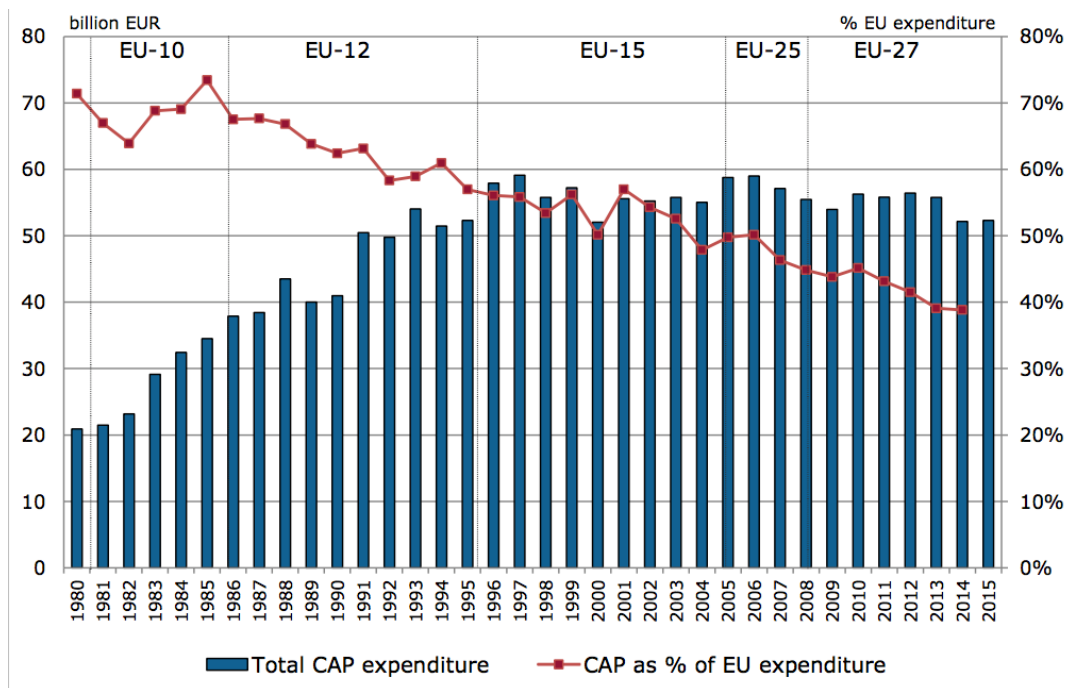
Jiným vedlejším vnitřním faktorem byl např. začínající zájem producentů o kvalitu potravin. Mezi veřejností se začínalo mluvit o zvýšeném používání hnojiv a hormonálních prostředků. Tyto informace měly značný vliv na zlepšení kvality produkce potravin a rozvoj venkova bez zmíněných negativních faktorů. Posledním faktorem pro vznik reformy bylo „zapomenutí původního účelu SZP“. Tato politika byla založena jako sociální program stability zemědělské komunity. Prostředky SZP byly z větší části vynakládány místo na potřeby pro zemědělce na vývozní dotace. [2]

Tato reforma způsobila kompromis mezi závazkem snížení cenových dotací a potřebou udržet přiměřené příjmy zemědělců. Nový mechanismus redukoval dotace, které byly vázané na velikost výroby a zároveň vyzdvihl význam dotací a podpor týkajících se výrobních faktorů. Ty nezávisle na objemu produkce mířily přímo k výrobcí. Pro pěstitele obilovin bylo nutné splnit podmínku ponechání části orné půdy ladem, aby dosáhli na podporu SZP. Hlavními dvěma oblastmi, které reforma ovlivnila, byly právě pěstování obilovin a chov dobytka. Oba sektory byly známé především nejvyššími náklady a díky této reformě došlo ke stabilizaci výdajů SZP. Reforma však znamenala pouze první krok v dlouhodobějším procesu. [1], [4]

1.4 Agenda 2000

I po proběhlé McSharryho reformě z roku 1992 byly výdaje na Společnou zemědělskou politiku extrémně vysoké a dosahovaly výše kolem 40 miliard EUR ročně, což bylo přibližně 60 % evropského rozpočtu, jak přehledně ukazuje obr. č. 1. Evropská komise představila v červenci roku 1997 komplexní materiál Agenda 2000 „Za silnější a širší Evropu“. V této analýze bylo označeno 5 hlavních oblastí, ve kterých bude nutné uskutečnit reformy, tedy i v zemědělství. Oproti reformě v roce 1992, která se zaměřovala spíše na podporu zajištění odpovídající životní úrovně osob žijících na venkově, zde byla hlavně zdůrazněna potřeba rozvoje venkova. Dále upozornila na nutnost zvýšit konkurenceschopnost potravin a jejich zdravotní nezávadnost.

Přijetí reformy způsobilo přiblížení unijních cen cenám světovým, a tudíž došlo ke snížení intervenčních cen a zároveň se snížila úroveň exportních podpor. Náhradou za snížení intervenčních cen bylo pak odpovídající zvýšení kompenzačních plateb. I přesto se jednalo spíše o pokračování a důslednější realizování závěrů přijatých v roce 1992. [3], [4]

Obrázek 1 Přehled výdajů do SZP od roku 1980 do roku 2015

Zdroj: <http://www.epicenternetwork.eu/blog/the-common-agricultural-policy-a-drag-on-productivity/>

1.5 Mid-term Review

Návrh komise z roku 2003 je pokračování Agendy 2000, tedy spíše snaha o prosazení neschválených bodů z této reformy. Důvodem bylo dokončit oddělení podpory od produkce. Fischlerova reforma dosáhla toho, že podpory, které byly poskytovány na výrobek, přešly na podpory poskytované přímo výrobcí, dále se zaměřily na ochranu životního prostředí, kvalitu a bezpečnost potravin a pohodlí zvířat. Zjednodušeně řečeno, zemědělský producent se má díky reformám začít více zaměřovat ve svém rozhodování na signály z trhu a sledování

požadavků spotřebitelů. Zemědělci by neměli produkovat výrobky, o něž není zájem, nebo se nedají na trhu uplatnit. [1], [3]

Fischlerova reforma se zaměřila na tyto okruhy:

1. *Odstranění vazby na produkci (decoupling) - odstranění vazby podpor na zemědělskou produkci zavedením jednotné platby na farmu, což v praxi znamená, že zemědělský výrobce získává jednu platbu namísto několika plateb.*
2. *Respektování standardů na úrovni farmy (cross – compliance) – základem jsou definované zákonné požadavky na hospodaření (veřejné zdraví, zdraví zvířat a rostlin, životní prostředí a také řádné zacházení se zvířaty) a dobré zemědělské a ekologické podmínky.*
3. *Modulace – jedná se o přesun přímých podpor zemědělcům na rozvoj venkova.*
4. *Finanční disciplína (degresivita) – degresivita měla být uplatňována u farem s platbami nad 5 000 EUR. Farmy s platbami do 5 000 EUR byly z tohoto opatření vyjmuty.*
5. *Rozvoj venkova – podpora těchto oblastí: kvalita potravin, welfare, nové technologie pro zpracování potravin. Dále budou podporováni mladí farmáři, malí zpracovatelé, programy kvality potravin, skupiny producentů (do 70 % nákladů). Rovněž budou poskytovány podpory pro zavedení standardů na farmách a účasti na tzv. poradenském systému.*
6. *Poradenský systém (audit farem) – smyslem zavedení zemědělského poradenského systému je pomáhat zemědělským producentům při aplikaci standardů v agroenvironmentální oblasti, v oblasti kvality a bezpečnosti potravin a pohody zvířat (cross - compliance).*
7. *Rozdělení Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu pro zemědělství (EAGGF) na Evropský zemědělský záruční fond (EAGRD - pro přímé platby) a na Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD).[1]*

1.6 Kontrola funkčnosti SZP (Health Check)

Poslední změny v zemědělské oblasti byly v rámci kontroly funkčnosti SZP. V rámci revize byly definovány nové výzvy pro zemědělství (řízení rizik, klimatická změna, biopaliva, voda, biologická rozmanitost), které byly podpořeny i v rámci Evropského plánu hospodářské obnovy schváleného v roce 2009.

Dne 20. listopadu 2008 dosáhly členské státy dohody nad kompromisním návrhem změn v SZP. Členské státy EU se shodly na:

- *sazbě povinné modulace stanovené na 10% (5 nyní + 5 dodatečných) od roku 2013;*
- *úplném vyloučení zemědělských podniků s platbou od 100 000 EUR do 300 000 EUR;*
- *dodatečné progresivní modulaci u podniků s platbou nad 300 000 EUR ve výši 4%;*
- *míře financování modulovaných prostředků ze zdrojů EU - příspěvku EU 75% u základní sazby; příspěvku EU 90% v regionech konvergence (tj. celá ČR mimo Prahy);*
- *rozšíření podpory citlivých oblastí zemědělství - stropu pro vázané platby pro vybrané citlivé sektory do výše 3,5%. [1]*

Možnosti financování opatření v rámci programu rozvoje venkova z dodatečně modulovaných prostředků se týkají řešení tzv. nových výzev k financování z dodatečně modulovaných prostředků. Jedná se o opatření související s adaptací na klimatickou změnu, obnovitelnými zdroji, managementem vodních zdrojů, biodiverzitou, sektorem mléka a inovativními přístupy. [1]

1.7 Společná zemědělská politika po roce 2013

V rámci nastávajícího nového programovacího období schválil Evropský parlament na konci listopadu 2013 dohodu o pěti legislativních aktech, které reformují SZP EU. SZP bude klást po roce 2013 větší důraz na ochranu životního prostředí, chce zajistit spravedlivější rozdělení

fondů EU a pomoci zemědělcům s nesnázemi trhu. Tyto body jsou již uskutečňovány v rámci programu Evropa 2020.

Mezi hlavní části „nové“ Společné zemědělské politiky patří tzv. ozelenění přímých plateb. Tedy celkově až 30 % finančních prostředků může zemědělec obdržet díky podpoře příjmů a dále byla plocha oblastí s ekologickým zájmem stanovena na minimálně 5 % orné půdy. Do ekologických ploch si mohou zemědělci započítat i proteinové plodiny.

Dalším důležitým bodem reformy je rovněž tzv. zastropování přímých plateb, což znamená menší příjmy z dotací pro velké podniky, které zůstávají na dobrovolném základu členských zemí. V tomto případě je to dobrá zpráva především pro menší zemědělce. Mezi další výhody patří určitě podpora mladých farmářů do 40 let, kteří již mají nárok na vyšší přímé platby, a to až o 25 %. [5]

Významnou součástí programu Evropa 2020 je Rozvoj venkova (dále RV). V souladu se strategií byly na období 2014–2020 stanoveny tři dlouhodobé strategické cíle politiky rozvoje venkova EU:

- zvyšovat konkurenceschopnost zemědělství,
- zajišťovat udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu,
- dosáhnout vyváženého územního rozvoje venkovských hospodářství a komunit včetně vytváření a zachování pracovních míst.

Za největší změny v rámci nové reformy z roku 2013 pro rozvoj venkova lze pokládat především zlepšení strategického přístupu k tomuto vytváření. Nejinak i zúžené pojetí politiky RV, snaha o zjednodušení pravidel a posílení veškerých opatření v oblasti RV.

Nová reforma SZP začala platit k 1. 1. 2015 a její první výsledky tedy ještě nejsou známy. Jelikož se většina programů a cílů bude plnit průběžně, konečné výsledky budou známy až na konci programovacího období v roce 2020. [6]

2. Instituce společné zemědělské politiky

Společnou zemědělskou politiku utváří několik institucí, které dohlížejí na chod této politiky a zároveň stanovují právní úpravu SZP.

Hlavní orgán, který patří pod Evropskou komisi, se nazývá Generální ředitelství Evropské komise pro zemědělství. Mezi jeho hlavní činnosti patří implementace zemědělské politiky a spolupráce s ostatními generálními ředitelstvími, které se zabývají Programem rozvoje venkova. Vedením je pověřen generální ředitel. V současné době je generálním ředitelem Polák Jerzy Bogdan Plewa. [7]

Další orgán, Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova, sdružuje zástupce Evropského parlamentu. Výbor se zajímá především o fungování a rozvoj SZP, další jeho činností je např. snaha o zlepšování kvality potravin a právní úprava, která se týká chovu zvířat. [8]

Rada pro zemědělství a rybolov (Agriculture and Fisheries Council) je jedním z orgánů Rady EU. Mezi její členy patří především ministři zemědělství a rybolovu členských států a evropští komisaři, kteří jsou odpovědní za zemědělství a rozvoj venkova, rybolov a námořní záležitosti. Mezi její hlavní činnosti patří regulace trhů, organizace produkce, financování SZP, pravidla hospodářské soutěže nebo výše intervenčních cen. Pravidelné schůzky Rady se konají vždy jednou měsíčně a přijímají se ne nich rozhodnutí kvalifikovanou většinou. [9]

Vedle hlavních institucí EU, které mají vliv na SZP jako na celek a starají se o její celkové fungování a legislativu, existují také zájmové organizace a skupiny, které mají na tuto politiku vliv. Můžeme zde zařadit dvě hlavní organizace, a to Výbor zemědělských organizací v Evropském společenství (Committee of Professional Agricultural Organisations - COPA) a Konfederace potravinářského a nápojového průmyslu (Confédération des Industries Agro - Alimentaires de l'EU – CIAA). Tyto dvě organizace se zabývají právy, zájmy farmářů, prezentací jejich názorů a požadavků a také jejich přetlumočení politikům EU. Samotná zemědělská družstva vytvořila vlastní organizaci – Generální výbor pro zemědělskou spolupráci v Evropské unii. Jistou roli v SZP má Evropský soudní dvůr, který

se stará o správné vyložení právních předpisů, a Evropský účetní dvůr, dohlížející na spravedlivé fungování systému dotací. [10]

V České republice má na starosti správu a provádění této politiky Ministerstvo zemědělství ve spolupráci se Státním zemědělským intervenčním fondem. Zejména jsou zodpovědné za opatření společných organizací trhů EU, přímé platby, národní doplňkové platby, programy strukturální podpory a programy rozvoje venkova.

Státní zemědělský intervenční fond (dále SZIF) má významnou úlohu ve správě dotací a financí, které plynou z EU do českého zemědělství. Více informací bude zmíněno níže, kde se práce bude zabývat dotační politikou. [11]

České zájmy hájí v Bruselu Stálé zastoupení, které propojuje českou administrativu a unijní orgány. Členové Stálého zastoupení jednají na zasedáních 150 pracovních skupin, kterých v průběhu šesti měsíců bývá i přes dva tisíce. Hlavními úkoly tohoto zastupování je zejména zohledňovat zájmy ČR v orgánech a institucích EU, dále podílet se na komunikaci mezi orgány státní správy ČR a institucemi EU, rozšiřovat povědomí o ČR v EU, posilování pozice ČR na zasedáních v struktuře EU a jejích orgánech a informovat vládu ČR o krocích, které bude EU uskutečňovat. Co se týká zemědělství, existuje tu spolupráce při zajišťování a čerpání prostředků pro projekty ČR v rámci strukturálních a regionálních fondů. Zároveň má za úkol dohlížet na přípravu expertních misí v ČR a prezentaci zemědělských výrobků v EU. [12]

3. Financování SZP

Velmi důležitou otázkou nejenom národní, ale i nadnárodní je rozdělení finančních prostředků. V této kapitole se práce zabývá rozpočtem EU, jejím složením a výdaji na SZP.

3.1 Rozpočet EU

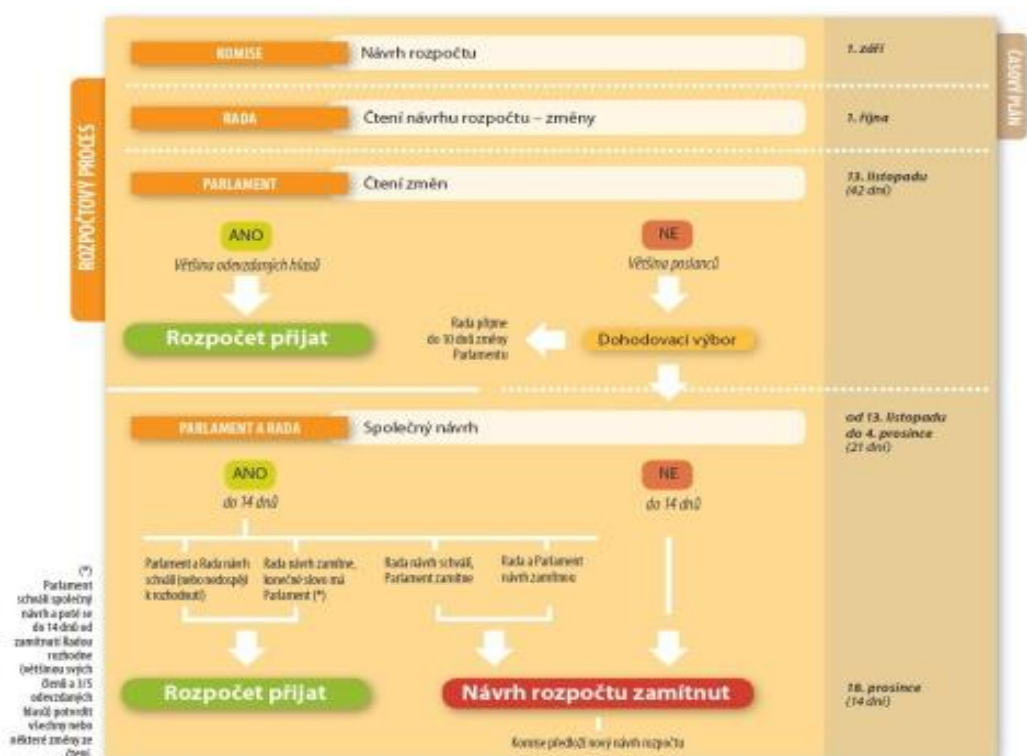
Rozpočet EU se od národních rozpočtů liší především jeho složením. Díky tomu, že neobsahuje výdaje na sociální politiku (sociální dávky, důchody, lékařskou péči apod.), je zdaleka nižší než národní rozpočty. Velikost rozpočtu je dána zásobami vlastních zdrojů Evropské unie a musí být respektována při tvorbě víceletého finančního rámce a také při přijímání ročních rozpočtů. [13]

Rozpočet se sestavuje jednou ročně a musí respektovat limity dohodnuté v příslušném finančním rámci. První rámec byl vytvořen na období 1988 – 1992. V minulých obdobích se často stávalo, že výdaje nebyly plně kryty příjmy. Hlavním důvodem byly především výdaje na Společnou zemědělskou politiku a zvyšující se výdaje na strukturální fondy. Tyto problémy dohromady se zhoršenou politickou a institucionální rovnováhou systému financování Společenství vedlo k rozpočtovým krizím.

Důležitým krokem bylo zavedení tzv. víceletých finančních rámců. Tato dohoda stanovuje na několik let závazné limity a na základě nich jsou schvalovány jednotlivé roční rozpočty. Víceletý finanční rámec není klasickým rozpočtem. Je přijímán ve formě meziinstitucionální dohody. První víceletý plán byl schválen na pět let a od roku 1993 je sestavován již na sedmiletá období.

Po přijetí Lisabonské smlouvy se stalo sestavení víceletého finančního rámce součástí primárního práva, přičemž se předpokládá jeho realizace minimálně v rozmezí od 5 let. Rozhodování o rozpočtu má na starosti společně Komise, Rada a Evropský Parlament. Nejdříve je předložen Komisi návrh k posouzení. Schválení rámce má na starosti Rada a

jejím rozhodnutím je také přijat. Evropský parlament musí dát souhlas k přijetí rámce, pro něhož je nutný souhlas většiny z 3/5 přítomných poslanců.

Obrázek 2 Proces schvalování ročního rozpočtu

Zdroj: [14]

Proces schvalování ročního rozpočtu zobrazuje obrázek č. 2. Tento princip platí od přijetí Lisabonské smlouvy dodnes. [14]

3.1.1 Příjmy rozpočtu EU

Mezi zdroje příjmů EU patří příspěvky od členských zemí, dovozní cla na výrobky ze zemí mimo EU a pokuty uložené podnikům. Rozpočet EU podporuje růst a vytváření pracovních míst. V rámci politiky soudržnosti jsou financovány investice k překlenutí ekonomických rozdílů mezi zeměmi a regiony EU. To také pomáhá rozvíjet venkovské oblasti v Evropě.[15]

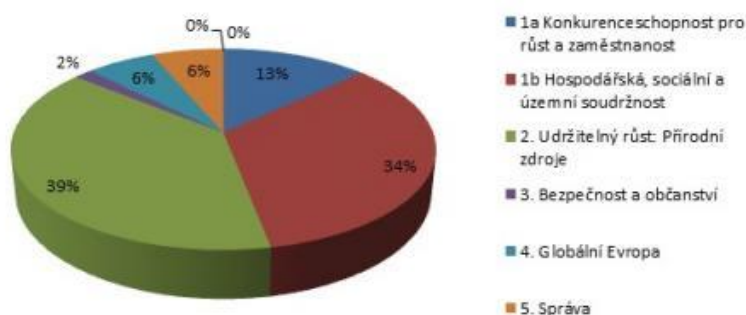
Příjmy do rozpočtu Evropské unie se rozdělují na vlastní a další zdroje. Mezi vlastní zdroje se jsou pokládány:

1. Tradiční vlastní zdroje, mezi něž patří clo a poplatky z produkce cukru v Unii. Členské státy si mohou z vybraných částek ponechat 25%.
  2. Zdroj založený na DPH – ze základu DPH každého členského státu se vybírá jednotná sazba ve výši 0,30%.
  3. Zdroj vycházející z hrubého národního důchodu (dále jen HND) – z HND členského státu je brán jednotný procentní podíl, přičemž tato složka vyvažuje příjmy a výdaje.
- [16]

3.1.2 Výdaje rozpočtu EU

Výdaje rozpočtu EU jsou odrazem aktuálních výzev a priorit, které si Unie v daném období stanovila. Největší součástí rozpočtu je každoročně zemědělství a životní prostředí. V poslední době má velký význam v rozpočtu také regionální politika a rozvoj venkova. Pro novou finanční perspektivu 2014 – 2020 jsou výdaje rozděleny do šesti okruhů: Inteligentní růst podporující začlenění, udržitelný růst: přírodní zdroje, bezpečnost a občanství, globální Evropa, správa a vyrovnávací náhrady. Vyrovnávací náhrady jsou určeny pro nově přichozí státy. V současné době jsou součástí rozpočtu díky přístupu Chorvatska v roce 2013, aby v prvních letech nového finančního rámce nepřispíval do evropského rozpočtu více, než z něj přijímal. Veškeré výdaje nového finančního rámce ukazuje obrázek č. 3. [17]

Víceletý finanční rámec 2014-2020 podle kategorií výdajů

Obrázek 3 Víceletý finanční rámec 2014 - 2020 podle kategorií výdajů
Zdroj: [17]

3.2 Výdaje na SZP

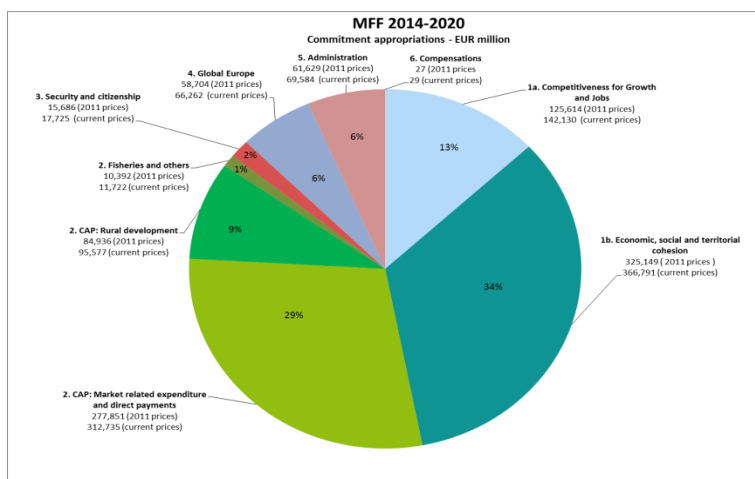
Stejně jako se vyvíjela Společná zemědělská politika, se rozvíjelo i její financování. Po vzniku SZP v roce 1962 byl vybudován Evropský zemědělský orientační a záruční fond (dále EZOZF). Následně v roce 1964 byl EZOZF rozdělen do dvou částí – záruční a orientační sekce, které byly řízeny rozdílnými pravidly. Důležitější záruční sekce financovala výdaje plynoucí z provádění tržní a cenové politiky. Závislost těchto výdajů je na četných proměnných, jako jsou změny v oblastech klimatu či zdraví, mezinárodní ceny nebo vývoj poptávky – tedy jsou velmi těžko předvídatelné. Díky tomuto faktoru byly během rozpočtového roku upravovány pomocí opravných nebo dodatečných rozpočtů, aby bylo dosaženo jejich přizpůsobení skutečným potřebám. Na rozdíl od záruční sekce byla orientační sekce spolufinancována. Veškeré tyto prostředky byly použity na financování strukturální politiky a politiky rozvoje venkova. [3]

Veliký růst výdajů na SZP v roce 1988 měl za následek přísnou rozpočtovou kázeň, kterou byly přerozdělovány prostředky. Finanční rámec byl přepracován po zasedání Evropské rady v Edinburghu a po přijetí Maastrichtské smlouvy v roce 1992. Dohoda z roku 1988 o rozpočtové kázni byla nahrazena dohodou na období 1993 – 1999. Ve skutečnosti tato

dohoda převzala zásady z roku 1988 a zároveň vylepšila postavení Evropského parlamentu v oblasti povinných výdajů záruční sekce EZOZF. Bylo také rozhodnuto, že se rozpočtová kázeň vztahuje na všechny společné politiky unie.

Víceletý finanční rámec 2007 – 2013 byl schválen roku 2006. Tento program obsahuje část „zachování a správa přírodních zdrojů“, které v sobě nese zemědělský rozpočet a rozpočet na rozvoj venkova, životního prostředí a rybolovu v celkové hodnotě 413 miliard EUR, což bylo 42,3% celkového rozpočtu EU. Součástí jednání o finančním rámci pro období 2007 – 2013 byla i kontrola financování SZP. EZOZF byl rozdělen na dva samostatné fondy a to Evropský zemědělský záruční fond (EZZF), který slouží k financování intervenčních zásahů na trhu a podpory příjmu. Druhý fond se nazývá Evropský fond pro rozvoj venkova (EZFRV), který jak už název napovídá je určen pro méně rozvinuté regiony.

Nový finanční rámec začal platit 1. 1. 2015. Stanovil celkový rozpočet pro SZP ve výši 373, 17 miliard EUR, tedy 38,9% z celkové rozpočtu EU-28, jak ukazuje obrázek číslo 4. Z této částky představuje 8,8% program rozvoje venkova. Snaha o snížení výdajů v rámci rozpočtu EU se daří i nadále a již dnes se předpokládá, že v roce 2020 dojde k dalšímu snížení přibližně o 4%. [18]

Obrázek 4 Finanční rámec 2014 – 2020
Zdroj:[19]

3.3 Evropský zemědělský záruční fond

Evropský zemědělský záruční fond (dále EZZF) je v kompetenci řízení sdíleného, to znamená společné řízení mezi členskými státy a Evropskou komisí. Z tohoto fondu jsou financovány především náhrady při vývozu zemědělských produktů do třetích zemí, intervenční opatření zaměřená na regulaci zemědělských trhů a přímé platby zemědělcům. EZZF také podporuje finančně některé informační a propagační opatření ve prospěch zemědělských produktů na vnitřním trhu nebo programy na podporu konzumace ovoce ve školách.

Evropská komise poskytuje členským státům prostředky z rozpočtu ve formě měsíčních plateb. Každý členský stát zasílá Komisi výkaz výdajů a informací o použití peněz z prostředků fondu. Pokud některé finanční prostředky nebyly používány v rámci pravidel Společenství, může Komise rozhodnout o sankcích. Většinou se jedná o pozastavení nebo snížení plateb z fondu. Každý měsíc musí Komise předkládat Radě a Evropskému parlamentu zprávu o vývoji výdajů podle původního rozpočtu stanoveného na začátku rozpočtového roku.[20]

3.4 Evropský fond pro rozvoj venkova

Z Evropského fondu pro rozvoj venkova (dále EFRV) jsou především financovány programy rozvoje venkova, prováděné v souladu s nařízením Rady. Zde je již financování založeno na ročních splátkách v podobě předběžného financování průběžných plateb a plateb zůstatku.

Fond pomáhá zlepšovat zejména konkurenceschopnost odvětví zemědělství a lesnictví, životní prostředí a stav krajiny, také kvalitu života ve venkovských oblastech a podporu diverzifikace venkovského hospodářství.

Pomoc fondu doplňuje národní, regionální a místní opatření, která přispívají k plnění priorit Společenství. Komise a členské státy také dbají na soudržnost a slučitelnost fondu s ostatními podpůrnými opatřeními Společenství.

Každý členský stát vypracuje národní strategický plán v souladu se strategickými směry, které byly přijaty Společenstvím. Následně, než představí svůj plán rozvoje venkova, každý členský stát předloží svůj národní strategický plán Komisi. Ten se má vztahovat na období sedmiletého finančního rámce. Strategický plán většinou obsahuje tyto body:

- hodnocení hospodářské a sociální situace, stavu životního prostředí a potenciálu pro rozvoj;
- strategii přijatou pro společnou akci Společenství a členského státu v souladu se strategickými směry Společenství;
- tematické a územní priority;
- seznam programů pro rozvoj venkova, jimiž se provádí národní strategický plán, a orientační částku přidělenou z EZFRV pro každý program;
- prostředky k zajištění koordinace s ostatními nástroji společné zemědělské politiky, EFRR, ESF, Fondem soudržnosti, Evropským rybářským fondem a Evropskou investiční bankou;
- v případě potřeby i rozpočet pro dosažení konvergenčního cíle;
- popis opatření a uvedení částky, vyčleněné pro vytvoření vnitrostátní sítě v oblasti venkova, která sdružuje organizace a správní orgány, působící v oblasti rozvoje venkova.[20]

4. Dotační politika Evropské unie

Podpora českého zemědělství ze strany EU začala daleko dříve než před rokem 2004. Přesně v roce 1998, kdy také začala přístupová jednání. Bylo zde mnoho věcí, které musely projít značnou obnovou. Proto ministerstvo zemědělství vypracovalo Koncepti agrární politiky.

Koncepce se skládala ze čtyř hlavních pilířů zemědělské ekonomiky. Prvním z nich byla regulace trhu a podpora příjmů, zabývající se především zlepšením agrárního obchodu, zvýšením přímých podpor zemědělců a také podporou pro všechny zemědělské podniky na trhu a pro podniky ve znevýhodněných oblastech. Druhý pilíř environmentálních opatření podporoval péči o ornou půdu a zabýval se také otázkami ekologického zemědělství. Další bodem je modernizace a transformace zemědělství samotného. V tom je zahrnuto dokončení privatizací zemědělských podniků, celková modernizace zemědělských podniků a rozvoj agrárního trhu. Posledním pilířem obecné služby a přípravy na vstup do EU poukazyval na nutnou změnu organizační struktury zemědělství a rozvoj veškerých spolupracujících institucí. Jak bylo zmíněno, koncepce se snažila podporovat zemědělské subjekty. Finanční pomoc zde působila přímo prostřednictvím Ministerstva zemědělství ČR a měla různé podoby např. bezúročné půjčky, výkup komodit, legislativní opatření apod. Dva roky před vstupem do EU se čeští zemědělci začínali připravovat na budoucí změnu a postupně, krom stávajících podpor, začínali využívat i předvstupní pomoci.

Pro země, které žádaly o členství, byly vybudovány tzv. předvstupní programy. Jejich hlavním cílem bylo zajistit bezproblémový vstup do EU a zaučit jak občany, tak i úředníky do systému čerpání podpor z EU. Celkem byly sestaveny tři předvstupní programy – Phare, ISPA a SAPARD. Poslední zmiňovaný byl speciálně založený pro zemědělský sektor. Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development, v češtině Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova byl schválen v roce 2000. Doba jeho trvání byla speciálně určena pro programovací období 2000 – 2006. Díky programu SAPARD mohli zemědělci žádat o dotace na investice do zemědělského majetku a inovací.

Česká republika zahájila čerpání z tohoto programu v roce 2002. Stanovení jednotlivých prioritních oblastí došlo v rámci programového dokumentu Plán rozvoje zemědělství a venkova České republiky na období 2000 – 2006. První prioritou bylo zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství a potravinářství. Šlo především o pomoc při financování investic do zemědělských budov a technologií, marketingu a kontrolování kvality potravin. Nezapomínalo se ani na rozvoj venkovských oblastí, které zahrnovala druhá priorita. Celkově se jednalo o trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí a byla určena k financování infrastruktury a podpoře různorodosti hospodářských činností. Poslední prioritní částí se stala odborná pomoc, především byl důraz kladen na profesní vzdělávání. K ukončení programu SAPARD došlo 30. listopadu 2005, kdy byly veškeré finanční prostředky určené pro ČR vyčerpány. Žádný členský stát nevyčerpal veškeré finanční prostředky ze zdrojů krom České republiky. Celkově bylo pro ČR vyplaceno 3,9 mld. Kč na 1 495 projektů.

Všechny zmíněné priority byly velmi důležité pro budoucí rozvoj zemědělského sektoru a dokázaly i částečně pomoci zemědělcům se připravit na změny, které se vstupu do EU týkaly. Bylo zde hodně zemědělců, kteří řečené výhody využili a právě díky dotacím opravili budovy, získali potřebné technologie nebo jinak podpořili své podnikání. Byli zde však i tací, kteří těchto podpor nevyužili z mnoha důvodů. Ať už to bylo malou informovaností, chybami v podávání žádostí a velmi často také z nezájmu o zjišťování potřebných informací o podávání žádostí. Velkou roli také hrálo věkové složení zemědělců. Většina z nich byla v tu dobu již ve starším věku. Tito lidé nejsou často ochotni nebo z časových důvodů ani nechtějí hledat nové informace a zúčastnit se školení a seminářů pro ně určených. Díky tomu se nedozvědí potřebné informace a rady, které jsou pro získání podpor důležité. V dnešní době naopak mladí zemědělci se snaží co nejvíce využívat všech výhod, které podpory přináší a snaží se co nejvíce shánět informace a orientovat se v dotačních možnostech.

Další program Phare byl založen v roce 1989 nejdříve jenom pro podporu reforem politických systémů a ekonomické restrukturalizace pro Polsko a Maďarsko. Postupně z něho však mohly čerpat i zbývající kandidátské země. Zaměřoval se především na pomoc státům přejít od centrálně plánovaného k tržnímu hospodářství. Poslední program ISPA

neboli Nástroj pro strukturální předvstupní politiku, byl zřízen v roce 2000 jako podpora investičním projektům, přispívajících ke zlepšení infrastruktury životního prostředí a dopravních sítí.

Díky vstupu do EU v roce 2004 musela Česká republika stejně jako ostatní členské státy zřídit platební agenturu, která měla spravovat finanční prostředky poskytované v rámci SZP. Nejdříve měly být pro tento účel vytvořeny dvě samostatné zemědělské agentury. SZIF, neboli státní zemědělský intervenční fond, měl uskutečňovat platby v rámci společných organizací trhu, poskytovat exportní subvence, řídit vývozní a dovozní licence a systém produkčních kvót a v neposlední řadě vybírání finančních dávek z výroby cukru. Druhá platební agentura APA (Agrární platební agentura), která měla patřit přímo pod ministerstvo zemědělství, se měla zabývat přerozdělováním prostředků EU ze záruční sekce Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu a provádět operační kontrolní systém (IACS). APA měla působit především jako platební jednotka, tedy provádět platby dle pokynů Ministerstva financí ČR, dále také uskutečňovat operační program Rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství, který patřil do orientační sekce již zmíněného fondu. Nakonec bylo v roce 2003 rozhodnuto o spojení těchto dvou platebních agentur a o rok později byla udělena akreditace Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu, která stvrzovala jeho postavení jako platební agentury. Tato platební agentura se tak stala jediným prostředníkem finanční podpory, ze které byly přerozdělovány prostředky v rámci opatření SZP. [10]

4.1 Nástroje Dotační politiky

K zásadní změně došlo v systému dotací a podpor, jak ukazuje tabulka č. 1. Dotace jsou rozděleny podle jejich účelu do pěti základních skupin.

Tabulka 1 Rozdělení podpor v rámci SZP

1. Přímé platby	2. Podpory v rámci strukturální politiky	3. Národní podpory	4. Podpory tržních cen
jednotná platba na plochu	OP Rozvoj venkova		
doplňkové přímé platby	Plán rozvoje venkova		
ostatní přímé platby	program SAPARD		

Zdroj:[10]

4.1.1 Přímé platby

Přímé platby jsou základní a z hlediska objemu finančních prostředků největší podporou, kterou zemědělci mohou získat a na kterou mají při splnění podmínek získání žádosti automatický nárok. V roce 2004 byly přímé platby děleny na:

- Jednotná platba na plochu

Jednotná platba na plochu (Single Area Payment Scheme – dále jen SAPS) je režim, který znázorňuje velmi jednoduchý systém vyplácení přímých plateb zemědělcům. Místo toho aby se vyplácelo několik jednotlivých plateb za různé druhy plodin, vyplácí se pouze jediná platba, a to podle rozlohy plochy. Tato půda musí splňovat všechna kritéria pro získání SAPS, jako jsou např. orná půda, travní porost, vinice, chmelnice, zelinářské kultury, ovocný sad či školka a jiné. Jedná se tedy o výpočet přímých plateb z celkové výměry zemědělské půdy, ne však z velikosti produkce. Takto vyplácené přímé platby se týkají pouze nově příchodících členů po roce 2004 a není povinný. Jediné země, které se tohoto systému zřekly, jsou Slovinsko a Malta, ostatní ho plně využívají.

Nejdříve bylo nastaveno čerpání zjednodušeného systému maximálně na pět let (3 roky s možností dvojího prodloužení o jeden rok). Česká republika tedy měla ukončit tento režim jednotné platby na plochu do konce roku 2008 a od následujícího roku přejít a implementovat tzv. jednotnou platbu na podnik (Single Payment Scheme – dále jen SPS). V rámci jednání nových členských států s Evropskou komisí bylo však rozhodnuto udržet tento systém a prodloužit ho až do roku 2013. V tomto systému je však jeden výrazný problém a ten je ve výši přímých plateb. Oproti původním členským státům EU-15

nedostávají nové státy plnou výši finančních prostředků. Postupné zavádění přímých plateb začínalo pro rok 2004 na 25% z průměru EU. Dále se tyto platby zvyšovaly o 5% do roku 2007 a poté až o 10% do roku 2013, kde se dostaly již na plných 100% - tedy průměr EU. V ostatních členských státech se podíl naopak snižoval, a to především proto, aby bylo dosaženo snižování výdajů na zemědělství v rámci EU.

Žádost o platbu SAPS se podává vždy jednou ročně a žadatelem může být jak právnická, tak fyzická osoba, která obhospodařuje zemědělskou půdu, vedenou na její jméno v evidenci využití zemědělské půdy podle užívatelských vztahů. Celková žádost se podává Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu na jím vydaném a na jejích stránkách zveřejněném formuláři. Veškeré platby jsou zemědělcům vypláceny zpětně na konci daného roku až do poloviny roku následujícího. Jednotlivé země obdrží od EU finanční balíček přímých plateb, který je potom rozpočítáván na každý hektar oprávněné výměry zemědělské půdy podle podaných žádostí. Vzorec pro výpočet je: [10]

$$\text{Přímé platby} = \frac{\text{Roční finanční rámec daného státu}}{\text{Zemědělská plocha daného státu k datu}} \quad (1)$$

- Národní doplňková přímá platba Top-Up

Doplňková platba je poskytována k jednotné platbě na plochu. Není však financována z EU, ale v rámci daného státu; u nás je tímto orgánem Ministerstvo zemědělství ČR. Je to vlastně doplněk ke zjednodušené přímé platbě, vyplácené Evropskou unií pro nově přichozí členské státy. Má těmto státům vynahradit to, co jejich kolegové z ostatních států dostávají navíc. Jejich hlavním cílem je především zvýšit konkurenceschopnost zemědělců na evropském trhu. Není zde však možné 100% dorovnávání, ale pouze 30%. V podmínkách pro navýšení plateb SAPS je napsáno, že členský stát musí mít povolení od Evropské komise a výsledná částka přímé podpory nemůže být vyšší než samotná přímá podpora, kterou by zemědělský subjekt dostal, pokud by podnikal v některém ze dříve přistoupičích států. I zde je možné samozřejmě najít výjimku, např. přímá platba SAPS na bramborový škrob byla v roce 2004 vyrovnána doplňkovou platbou na 100% úroveň EU-15.

Doplňkové platby jsou především vypláceny za určitým cílem, s účelem podpořit vybrané oblasti, které jsou nejvíce ohroženy konkurencí z okolních států. Můžou tedy o tuto platbu žádat zemědělci na ornou půdu, ovce a kozy, skot, len, chmelníci atd. Česká republika díky doplňkovým platbám dosáhla 100% úroveň přímých plateb již sedmý rok členství, tedy v roce 2010. Poté již bylo vyplácení plateb Top-Up ukončeno. [10]

- **Ostatní přímé platby**

Ostatní přímé platby spadají do dotací, které vyplácí přímo Ministerstvo zemědělství ČR a Státní zemědělský intervenční fond. Mezi tyto platby patří třeba kompenzační platby za mléko, které měly nahradit újmu způsobenou zavedením systému produkčních kvót na mléko, podpora určená na pěstování lnu pro vlákno, včelařství a sklizeň máku. Podpora pro pěstování bylin pro energetické využití byla začleněna po roce 2005, avšak v té době byla značně kontroverzní otázkou jak pro odbornou, tak pro laickou veřejnost.

4.1.2 Podpory v rámci strukturální politiky

Strukturální politika má velmi významné postavení v Evropské unii. Její hlavní prioritou je podpora méně rozvinutých regionů a co největší snížení rozdílů mezi chudšími a bohatými regiony. Proto není překvapením, že do ní směřuje velké množství finančních prostředků. Jak dochází ke snižování výdajů na SZP, rostou výdaje právě na strukturální politiku. Můžeme srovnat čísla z roku 1990, kdy bylo na zemědělskou politiku vynaloženo 58% z rozpočtu a na strukturální operace jen 22%, s rokem 2008. V tomto roce bylo vynaloženo na strukturální politiku již 45% a snížily se výdaje na SZP na 43%. Jak je zřejmé, objevuje se zde protichůdný trend snižování výdajů na SZP a růst strukturální pomoci regionům. Je to také příčinou principu solidarity, který říká, že by bohatší regiony či státy měly finančně podporovat a pomáhat méně rozvinutým a chudším regionům.

Veškerá finanční pomoc této politiky je v rámci programu Rozvoje venkova, na který se velmi zaměřuje nejnovější programovací období Evropa 2020. Pro období 2014 – 2020 bylo stanoveno 6 hlavních priorit v rámci celé EU, které ČR je ve svém programu dodržuje:

- Podpora předávání znalostí a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech.
- Zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů.
- Podpora organizace potravinového řetězce, včetně zpracovávání zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, dobrých životních podmínek zvířat a řízení rizik v zemědělství.
- Obnova, zachování a zlepšení ekosystémů, souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím.
- Podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví, která je odolná vůči klimatu.
- Podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech.

4.1.3 Národní podpory a opatření

Veškeré národní podpory sestavuje a začleňuje do zákonů vláda v souladu s pravidly společného trhu EU. Schválení těchto podpor musí projít Evropskou komisí. Mezi hlavní důvody sestavování těchto nástrojů je především dodatečná pomoc zemědělcům a jejich produkci v oblastech, kde EU nezasahuje, je tedy znevýhodněna. Mezi národní podpory jsou zařazeny i dotace úroků z úvěrů poskytnutých Podpůrným garančním rolnickým a lesnickým fondem (PGRLF), které zemědělci často využívají zejména při nákupu zemědělské techniky. Nejenže od banky mohou získat výhodnější úvěr, ale část úroků jim PGRLF pomůže uhradit.

4.1.4 Podpory tržních cen

Jelikož je celá EU brána jako jeden trh, jsou i podpory v rámci tržních cen prováděny prostřednictvím tzv. Společné organizace trhu (dále SOT). Rozdělení těchto podpor závisí podle jejich působení na opatření buď v zahraničním, nebo v domácím obchodě. Domácím obchodem je myšlen veškerý obchod v rámci Unie a za zahraniční obchod pak ten s nečlenskými zeměmi. V domácím obchodě jsou jedním z nástrojů produkční kvóty, které

byly založeny především díky nadprodukcí potravin a jejich zbytečnému hromadění. Dalším nástrojem je určitá cenová regulace zboží, které se do EU dostává ze třetích zemí a je podstatně levnější než produkty, které se vypěstují uvnitř EU. Tato regulace slouží jako ochrana našich spotřebitelů a snah o celkovou soběstačnost v zemědělské produkci.

Zahraniční obchod je prováděn v rámci společné obchodní politiky. Nařízení v zahraničním obchodu obsahuje jak import na společný trh, tak na export mimo tento trh. Import je chráněn pomocí tarifních opatření a dovozních licencí. Veškerá tarifní opatření, tedy celní sazby, byly po vstupu do EU sjednoceny dle společného celního sazebníku TARIC. Dovozní licence uděluje a řídí Evropská komise a je díky nim možno dovážet komodity z tzv. třetích zemí. Export mimo jednotný trh je velmi podporován subvencemi na určité výrobky, například hovězí maso nebo mléčné výrobky. Evropská unie tím koriguje množství zboží v oběhu a zbavuje se tak přebytků. Kromě dovozních licencí EU poskytuje i vývozní licence, a to podle stejných podmínek. Existují také různé dohody podporující zahraniční obchod EU, které jsou zřízeny s nečlenskými státy. [10]

4.1.5 LFA oblasti

Méně příznivé oblasti LFA (Less favourite area) a oblasti s ekologickými omezeními jsou oblasti charakterizované zhoršenými přírodními a sociálně-ekonomickými podmínkami, v důsledku čehož mají zemědělci hospodařící v této oblasti vážné existenční problémy. Cílem podpor těchto oblastí je zachovat venkovskou krajinu, udržet v této krajině zemědělce a zachovat a rozvíjet trvale udržitelné systémy hospodaření na půdě v této oblasti.

V Evropské Unii se podpora zemědělství v méně příznivých oblastech (LFA) formou finančních příspěvků začala řešit v roce 1975. Jejím cílem bylo podpořit pokračování zemědělství v oblastech se strukturálními a přírodními nevýhodami, zajistit minimální úroveň zalidnění a údržbu krajiny. Platby LFA mají dle preambule nařízení za cíl: „prostřednictvím stálého využívání zemědělské půdy přispívat k zachování venkova a k zachování a podpoře udržitelných systémů zemědělského hospodaření“. Mají tak zajistit životaschopnost zemědělských podniků v podmínkách, kdy by bez těchto podpor nebyly

konkurenceschopné a kde by jejich další hospodaření na půdě bylo ohroženo. Nekonkurenceschopnost zemědělců, hospodařících v LFA, je dána nižší efektivitou výroby a vyššími náklady na výrobu než v oblastech mimo LFA.

Obecné podmínky pro získání plateb LFA a jejich sazby jsou dané EU (nařízení Rady). Při tvorbě Programů rozvoje venkova si však tyto podmínky každá členská země přizpůsobila do určité míry specifčnosti své krajiny.

- Dotace má formu platby poskytované jako sazba v Kč na hektar zemědělské půdy.
- Žadatel musí hospodařit na zemědělské půdě v LFA oblasti nejméně po dobu 5 kalendářních let následujících po roce, za který mu bude poprvé poskytnuta platba.
- Žadatel musí hospodařit v souladu s podmínkami dobrého zemědělského a environmentálního stavu stanovenými v souladu s nařízením Rady.
- Žadatel musí po přechodu na plný systém přímých plateb splňovat v celém hospodářství závazné požadavky podle článků 4 a přílohy III nařízení Rady 1782/2003.

Dotace je poskytnuta na základě uzavřené smlouvy mezi zemědělským podnikatelem a SZIF, který v této věci zastupuje stát s přesně vymezenými podmínkami, zavazujícími příjemce dotace. Po splnění podmínek je dotace vyplacena. Stát tak v rámci celospolečenského zájmu vystupuje jako jeden z obchodních partnerů zemědělského subjektu, kterému zaplatí za činnost, jež zemědělský subjekt vykonává v méně příznivých podmínkách. Bez této platby je existence zemědělského podnikání v těchto oblastech nemožná. [21]

4.2 Dotační politika po roce 2014

Na začátku nového programovacího období došlo k důležité změně v přerozdělování dotací mezi přímé platby a Programu rozvoje venkova. K tomu, aby měl zemědělec právo čerpat přímé platby, bude potřeba splnit podmínku aktivního zemědělce. Za aktivního zemědělce je pokládán ten, kdo pravidelně obhospodařuje půdu a má na podporu tedy nárok. Je zde snaha o spravedlivé rozdělení finančních prostředků. Tato podmínka není vázána pouze na

system přímých plateb, ale zároveň i na Program rozvoje venkova. Pro období 2015 – 2020 je České republice přidělena průměrná roční obálka v rámci přímých plateb ve výši cca 23 mld. Kč a Programu rozvoje venkova ve výši 8 mld. Kč.

Současné nastavení přímých plateb bude vyměněno za tzv. vícesložkovou platbu. Z roční obálky členského státu je vyčleněno 30% na tzv. ozelenění, což je povinná složka. 0,2% se ČR rozhodla použít na podporu pro mladé zemědělce a zbytek plateb půjde na SAPS. Tento nový mechanismus je ukázán na obr. č. 5. Ozelenění neboli greening či greeningové platby jsou podmíněny splněním určitých podmínek. Jedná se o střídání plodin, využívání plochy v ekologickém zájmu (EFA) a určitý podíl plochy trvalých travních porostů vůči celkové výměře půdy. Do těchto plateb jsou automaticky zařazeni ekologičtí zemědělci, zatímco „mladými zemědělci“ jsou ti, kteří jsou mladší 40. let a nově zřizují podnik; ti navíc získávají prémii 25% k platbě SAPS na jeden hektar. Tato podpora je zde především proto, že se zvyšuje průměrný věk zemědělců a mladí lidé nemají příliš zájem o práci v tomto sektoru.

Cross Compliance	**Coupled Support	**Natural constraint support	O R ↑	**Small Farmer Scheme up to 10% max. 1250 EUR simplified
	up to 10% or 15%	up to 5%		
	**Redistributive Payment			
	<ul style="list-style-type: none"> ○ up to 30% ○ max 65% of average direct payments (first ha) 			
	*Young Farmers Scheme			
	<ul style="list-style-type: none"> ○ up to 2% ○ +25% payments (max 5 years) 			
	*Green Payment			
	<ul style="list-style-type: none"> ○ mandatory 30% ○ greening practices or equivalent 			
*Basic Payment Scheme				
<ul style="list-style-type: none"> ○ no fixed percentage ○ 5% degressivity over 150 000 EUR 				

* Compulsory   ** Voluntary

Obrázek 5 Nový mechanismus přímých plateb
Zdroj: DG Agriculture and Rural Development

Je zde mnoho dalších podpor pro zemědělskou produkci. Například se jedná o podporu investic do zemědělských podniků, kde mohou podnikatelé získat dotaci v maximální výši 40 – 60% na realizaci svých projektových záměrů jak v rámci živočišné, tak i rostlinné výroby. Dále je to podpora na zvýšení efektivity výroby a konkurenceschopnosti malých a středních podniků ve zpracovatelském průmyslu. V neposlední řadě podpora pro začínající mladé zemědělce, kterou můžou získat mladí lidé do 40 let se zemědělskou kvalifikací. Jedná se o maximální dotaci ve výši 45 tis. EUR. [22]

5. Zemědělství v České republice

I když je povrch České republiky z větší části hornatý, zemědělství zde mělo od pradávna svůj význam. Díky specifickému podnebí zde jsou velmi dobré podmínky na pěstování mnoha druhů obilovin, zeleniny, ovoce a pro chov zvířat. Vstup do Evropské unie s sebou nesl řadu změn pro český obchod se zemědělskou produkcí a to nejen díky regulacím, ale také díky penězům, které z EU čeští zemědělci čerpají.

5.1 Situace do roku 2004 – přípravné kroky ke vstupu do EU

Vzhledem k celkové transformaci české ekonomiky po roce 1993, došlo i na velké změny v zemědělství a jeho struktuře. Z minulého režimu zbylo mnoho státních podniků, statků a družstev, které vlastnily většinu zemědělské půdy. Česká republika se musela zaměřit na koncepci trvale udržitelného zemědělství a přizpůsobit se podmínkám liberalizace na světových agrárních trzích.

Po rozdělení bylo československé zemědělství ve velké recesi. Důvodem k propadu byla privatizace, transformace a restrikce veškerých podniků a zemědělských půd. Rapidně se zhoršily hospodářské výsledky zemědělských podniků, snižovala se zaměstnanost v zemědělství a také rostla mzdová disparita. I přes krátké vyrovnání v letech 1993 – 1995 a lehké stabilizaci, se po roce 1995 začala čísla zase hluboce propadat.[23]

V roce 1997 zažádala Česká republika o členství v EU. Byl to rok, kdy se české zemědělství začalo měnit k obrazu, který České republice Evropská unie vypracovala. K tomu byla potřeba přijmout určité ustanovení například:

- Zahajovací výše přímých plateb pro ČR byla stanovena na úrovni 25% přímých plateb EU-15 v roce 2004 s 5% nárůstem do roku 2007. V roce 2007 měla být zemědělcům v Česku vyplacena z rozpočtu EU přímá podpora dosahující 40% úrovně přímých plateb, které získali zemědělci v EU – 15. Od roku 2008 by mělo v ČR docházet k pravidelnému 10% nárůstu přímých plateb, a to až do roku 2013,

kdy mělo dojít ke srovnání rozdílů ve vyplácení přímé podpory zemědělcům v EU-15 s novými členskými státy. Současně byla vyjednána možnost navyšovat v letech 2004 – 2006 přímé platby z národních zdrojů až o 30%, tj. až do úrovně 55%, 60% a 65% úrovně přímých plateb vyplácených v dosavadních členských státech EU.

- Rozdělení ČR do dvou vinařských zón, kdy Čechy patří do zóny A a Morava do zóny B s tím, že byla vyjednána výjimka z povinnosti destilovat vedlejší produkty vznikající při výrobě v zóně B, a vyjednání práv na novou výsadbu vinic ve výši 2% z výměry vinic před vstupem do Unie (270 – 300 hektarů). [23, str. 28]

Dále byly pro Českou republiku stanoveny produkční limity. Většina (snad jen kromě cukru) produkčních limitů se odrážela ve struktuře a objemu zemědělské výroby, který se v Česku nacházel v letech 1995 – 2000. Proto došlo k tzv. konzervaci výrobní struktury, avšak i to mělo velké důsledky. Především se to projevilo v obrovském poklesu výroby a výrobních faktorů. Nejdůležitější faktory byly vázány na tzv. základní výměru orné půdy a limity v chovu přežvýkavců. [23]

Zemědělský sektor v ČR byl před vstupem do EU charakteristický těmito vlastnostmi:

- extrémně vysoký podíl pronajaté půdy
- dominantní produkční postavení právnických osob, tj. družstev a společností
- duální podniková struktura
- vysoká „třígenerační“ zadluženost podniků a absence kapitálu
- značná polarizace ve výkonnosti podniků
- v porovnání s EU–15 v průměru nízká technická účinnost výrobních faktorů projevující se například nižšími hektarovými výnosy, vyšší spotřebou krmných směsí na jednotku přírůstku, značnou potřebou ploch na jednotku zvířat či produkce apod.
- nízké ceny u některých faktorů v porovnání se situací v EU – 15,
- v porovnání s přírodními a klimatickými podmínkami na převažující části zemědělského půdního fondu ČR mimořádně vysoký podíl orné půdy. [23, s. 29]

Česká agrární politika se postupně měnila na principu Evropského modelu zemědělství. Tento model znamenal zaměřit se na rozvoj multifunkčního zemědělství a to hlavně v oblastech s horšími výrobními podmínkami. V potravinářském odvětví měl být zřízen přechod na standardy EU. V závislosti na podporách zemědělství se začala do popředí dostávat orientace na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství a na strukturální rozvoj zemědělství a venkova. Agrární politika se začala zabývat také ekologickým zemědělstvím. Rozvoji této oblasti napomohla především státní podpora českým zemědělcům. Tento spíše nový obor pomohl k vytváření nových pracovních míst, údržbě venkovské krajiny a k ochraně všech složek životního prostředí. [23]

I přes všechny problémy, které si ČR nesla po rozdělení Československa a jsou popsány výše, si nadále udržovalo české zemědělství velmi vysokou efektivitu a úroveň. Prokázáno to bylo i tím, že v produkci řady komodit se ČR před vstupem do EU umístila na 2. místě hned za Polskem, dokonce v produkci např. cukru a olejin na tom byla dokonce lépe než i řada producentů v rámci EU-15. [24]

5.2 Dopady SZP na české zemědělství

V roce 2004 došlo doposud k největšímu rozšíření EU a to celkem o 10 států. Takovéto rozšíření s sebou nese řadu novinek, jak pro nově příchozí státy, tak velké změny pro stávající členy. Česká republika vstupovala do EU jako země, která zaměstnává v sektoru zemědělství méně než 4% pracovní síly. Přirazení se k takto velké oblasti s sebou neslo řadu změn v oblasti zemědělské výroby.

Jedna z hlavních změn byla změna regulace trhu a přizpůsobení se podmínkám, které se jsou obvyklé v EU. Tato část byla upravena v přístupových smlouvách. Součástí těchto smluv byl například zákaz vysazování nových vinic po vstupu do EU a různé kvóty (např. pro pěstování luštěnin, výrobu mléka nebo produkci zpracovaného ovoce a zeleniny atd.). Všechny tyto změny znamenaly změny v komoditní struktuře českého zemědělství.

Další důležité změny se odehrály na úrovni legislativy. Evropská legislativa působila na úrovni liberalizace světového obchodu se zemědělskými výrobky v rámci WTO. Tomu se musela ČR přizpůsobit a následně spolu s přístupovou smlouvou přijmout upravená pravidla pro financování zemědělství. Všechny nové členské státy však měly do roku 2013 dostávat v rámci financování pouze část přímých plateb na rozdíl od států EU-15.

Po vstupu do EU musela Česká republika převzít veškerou zemědělskou politiku z Unie. Společná zemědělská politika se stala základem i pro regulaci obchodu se zemědělskými výrobky se zeměmi, které nejsou členy - tzv. třetími zeměmi. Zemědělský obchod se třetími zeměmi je v kompetenci nejen SZP, ale i společné obchodní politiky. Obchodování se zemědělskými výrobky je mezi členskými státy prováděno v rámci společného vnitřního trhu. Všechny tyto oblasti jsou čistě v kompetenci orgánů EU, především Rady EU a Evropské komise. [24]

V rámci společného vnitřního trhu musela Česká republika přijmout určitou regulaci vůči obchodu se třetími zeměmi. Tato regulace slouží k ochraně jednotného vnitřního trhu především, co se týče vyrovnávání cen, které bývají na světovém trhu poměrně menší. Jako součást ochrany byly zavedeny na vysoké úrovni cla proti levnějším dovozům za třetích zemí a současně exportérům byly zajištěny určité podpory vývozu tam, kde jejich ceny nemohou konkurovat nižším cenám zahraničních výrobců. [23]

6. Liberecký kraj

Liberecký kraj zaujímá poměrně výhodnou geografickou polohu u hranic se Spolkovou republikou Německo a Polskem. Kontaktní poloha s nejbližšími sousedy přispívá k příhraniční spolupráci a zároveň napomáhá k rozvoji cestovního ruchu. Liberec jako centrum kraje má velmi blízko k ostatním velkým městům jako na příklad Praha, Hradec Králové, Dresden nebo Wroclav, což napomáhá spolupráci mezi městy a také k vytvoření výhodných podmínek nejen pro turisty, ale pro případné osídlování.

S celkovou rozlohou 3 163 km² je Liberecký kraj po hlavním městě Praha nejmenším krajem České republiky. Charakter krajiny je však velmi rozmanitý. Území zahrnuje sever České kotliny, východní část Lužických hor, Jizerské hory a západní Krkonoše s Krkonošským podhůřím, přičemž výšková členitost odpovídá charakteristikám pahorkatiny. Nejvyšším bodem kraje je 1 435 m vysoký vrchol Kotel nacházející se nedaleko Rokytнице nad Jizerou v okrese Semily. Nejnižší položeným místem (208 m. n. m.) je hladina řeky Smědá v okrese Liberec při hranici s Polskem.

Při pohledu na území Libereckého kraje jako samostatného územního celku je možno některé oblasti na mikroregionální úrovni označit přímo za periferní, a to vzhledem k jejich odlehlosti a ztížené dostupnosti. Kontrast mezi exponovaností a periferností je na Liberecku do značné míry předurčen členitou krajinou a přírodními podmínkami.

Vody jsou z území kraje odváděny do tří řek. Západní část je tvořena povodím Ploučnice, východ kraje leží v povodí horního Labe a sever se rozprostírá v povodí Odry (Nisy). Zásoby podzemních vod se nacházejí převážně při jižní hranici území, na severovýchodě je pak chráněná oblast přirozené akumulace povrchových vod. V kraji jsou rovněž prameny vod minerálních a léčivé rašeliny.

Zemědělská půda zaujímá 44,4 % rozlohy kraje, podíl orné půdy na celkové rozloze (21,4 %) je hluboko pod celostátním průměrem. Naopak výrazně vysoký podíl území kraje představuje lesní půda (44,3 %). V surovinové základně Libereckého kraje dominují kvalitní

sklářské a slévárenské písky. Již v minulosti byl kraj významný těžbou a zpracováním dekoračních a stavebních kamenů (např. liberecká žula, železnobrodská břidlice).

Území Libereckého kraje náleží z přírodovědeckého hlediska k vysoce významným regionům a vyznačuje se velkou pestrostí přírodních ekosystémů, vysokou koncentrací chráněných území, botanicky a zoologicky významných lokalit. V kraji se nachází 5 chráněných krajinných oblastí (České středohoří, Jizerské hory, Lužické hory, Český ráj, Kokořínsko), rovněž 8 národních přírodních rezervací, 8 národních přírodních památek, 36 přírodních rezervací a 61 přírodních památek. V současné době je lomová činnost zaměřena na těžbu písků, štěrkopísků a drceného kameniva. Do okresu Semily zasahují zásoby černého uhlí z podkrkonošské pánve.

Podnebí je ovlivněno severním mírným pásmem a polohou na rozmezí pohraničních hor (Jizerských a Lužických Hor, Českého Švýcarska a Krkonoš), které na svém území zadržují velké množství srážek.

Díky tomu je území kraje bohaté na srážky, kdy nejbohatší úhrny jsou v srpnu, s průměrem téměř 89 mm a nejméně v únoru s průměrnými, více než 46 mm. Jizerské hory obecně patří mezi oblasti s největším množstvím dešťových srážek v Čechách a mají i velký podíl srážek sněhových. Klima také značně ovlivňuje nadmořská výška. S nejvyšší průměrnou roční teplotou vzduchu 7,2° C patří Liberecký kraj k studenějším územím naší země. Dlouhodobý průměr za červenec činí pouze 16,2°C a nejchladnějším měsícem je z dlouhodobého pohledu leden s průměrnými teplotami -2,5°C. [25]

6.1 Zemědělství v Libereckém kraji

Vzhledem k přírodním podmínkám a rázu krajiny nelze Liberecký kraj zařadit mezi kraje určené pro intenzivní zemědělskou výrobu. Liberecký kraj nemá příhodné podmínky pro zemědělskou produkci, proto je zde podpora ze strany EU nutná. Podle kritérií Evropské unie, tzv. LFA (Less Favoured Areas), je více než 70 % z celkové výměry zemědělského

půdního fondu kraje ohodnoceno jako území s méně příznivými podmínkami, které jsou součástí dotací z EU. V rámci celé České republiky je do LFA zařazeno 56,6 % území.

Ve struktuře půd mají podstatné zastoupení hnědozemě, které se vyznačují vysokou produkční schopností a rozprostírají se převážně na méně svažitéch územích (Liberecká kotlina, Frýdlantsko, Českolipsko v okolí Dubé a území v okolí Jablonného v Podještědí). Mělké a středně hluboké kyselé hnědozemě jsou typické pro podhorská území kraje. Nejnižší produkční potenciál vykazují především mělké půdy, což je vhodné zejména pro trvale travní porosty. Vyšší polohy tvoří podzolovaná hnědozem, která následně přechází do půd výrazně podzolovaných. Jde o půdní typ chladných a vlhkých oblastí se 4 půdními horizonty, který vznikl na kyselých horninách. Je málo úrodná. V menší míře jsou pak ve struktuře půd zastoupeny půdy šterkovité, písčité, hlinitopísčité, ale i některé další typy půd. [26]

Celkovou výměru zemědělské plochy v ha ukazuje tabulka č. 2. Výměra je rozdělena podle okresů a je zde možné vidět i celková rozloha zemědělské půdy v ČR. Celková výměra Libereckého kraje je 103 191 ha půdy. Nejvíce 36 457 ha nalezneme v okrese Liberec, naopak nejméně a to pouhých 6 040 ha nalezneme v okrese Jablonec n. Nisou. Co se týká výměry půdy v čase je dokázáno, že stále pokračuje trend snižování celkové výměry orné půdy a ovocných sadů.

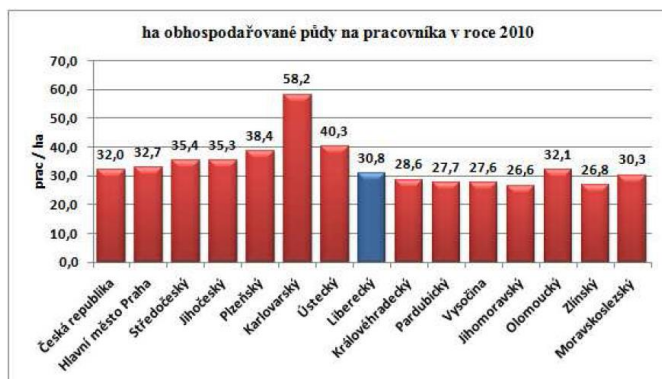
Tabulka 2 Celková výměra Libereckého kraje v roce 2010

	Zemědělská půda	z toho ovocné sady	Zemědělská půda nevyužívaná	Lesní pozemky celkem	Vodní plochy	Ostatní plochy	Celková výměra
ČR CELKEM	3 486 038	20 499	2 538	1 546 950	7 383	32 282	5 072 654
Liberecký kraj	101 142	1 165	74	1 492	14	544	103 191
okres Česká Lípa	32 109	344	49	77	7	127	32 320
okres Jablonec n. Nisou	5 994	5	1	30	1	16	6 040
okres Liberec	35 614	247	21	758	4	80	36 457
okres Semily	27 425	569	3	628	2	320	28 375

Zdroj: Interní materiály Agrární komory Libereckého kraje

Výměra obhospodařované půdy přepočtená na jednoho pracovníka v Libereckém kraji je při srovnání s ostatními regiony České republiky průměrná, jak je vidět na obrázku č. 6.

Důvodem je mimo jiné i zvýšení počtu chovaných krav bez tržní produkce mléka oproti minulosti s nižší pracovní náročností. Ve srovnání s EU je v ČR výměra téměř dvojnásobná.

Obrázek 6 Ha obhospodařované půdy na pracovníka v roce 2010

Zdroj: Interní materiály Agrární komory Libereckého kraje

6.2 Podnikatelská struktura a zaměstnanost

V současné době se nachází v České republice celkem 48 tisíc podnikatelských subjektů zaregistrovaných v zemědělském registru Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ). Jejich podstatnou část (více než 32%) tvoří drobní pěstitelé nebo chovatelé bez podnikatelského osvědčení. Co se týká zaměstnanosti, nadále pokračuje trend snižování, a v roce 2013 byla již jen 63% zaměstnanosti v zemědělství v ČR. Pro porovnání v roce 2012 byla celková zaměstnanost v zemědělství 66%.

V Libereckém kraji lze najít přes 1800 jak právnických tak fyzických osob. Nejvíce, kolem 600, jich je možné nalézt v okrese Liberec. Největší zastoupení nejen v Libereckém kraji, ale také v celé ČR, mají tzv. mikropodniky. Mikropodniky jsou podniky, které zaměstnávají méně než 10 zaměstnanců a jejich roční obrat nepřesahuje 2 miliony EUR. Je to důsledkem především toho, že zemědělství je stále v rukou venkovského obyvatelstva. Toto rozložení podniků dle velikosti ukazuje tabulka č. 3. [27],[28]

Tabulka 3 Velikostní struktura podniků Libereckého kraje

Kraj, okresy	Počet podniků	v tom s rozlohou zemědělské půdy (ha od - do)						
		žádná	0,00 4,99	5,00 9,99	10,00 49,99	50,00 99,99	100,00 499,99	500,00 a více
Česká Lípa	377	30	121	54	115	19	21	17
Jablonec nad Nisou	181	6	90	32	31	4	17	1
Liberec	603	23	227	101	170	33	35	14
Semily	676	14	346	113	135	35	15	18
Liberecký kraj	1 837	73	784	300	451	91	88	50

Zdroj: Interní materiály Agrární komory Libereckého kraje

Celkový počet zaměstnaných v zemědělství v Libereckém kraji ukazuje tabulka č. 4. V porovnání s počtem zaměstnaných celkem v ČR je to číslo velmi malé. Jak v ČR, tak také v LK je vidět snižování zaměstnanosti v zemědělství. Na nižším počtu pracujících se podílí vedle dokonalejšího technického vybavení i snižování pracovně náročných činností, např. zvýšení počtu krav bez tržní produkce mléka na úkor krav dojených.

Tato tabulka také ukazuje stávající problém se stárnutím zaměstnanců. Nejvíce jsou zde zastoupeny zaměstnanci v rozmezí věku mezi 45 – 64 lety. Naopak nejméně jsou zde zastoupeni mladí lidé do 24 let. K přilákání mladší populace se zaměřuje především nový operační program Evropa 2020. Nové technologie a příspěvky pro mladé zemědělce mají přilákat mladší věkové skupiny. Největší problém však může nastat v živočišné výrobě, kde jsou ve velkém zastoupeny spíše ženy. Bez jejich nahrazování může v budoucnosti docházet k zaměstnávání zahraničních dělníků nebo k dalšímu omezování produkce živočišné výroby.

Tabulka 4 Věková struktura zaměstnanců v zemědělství Libereckém kraji

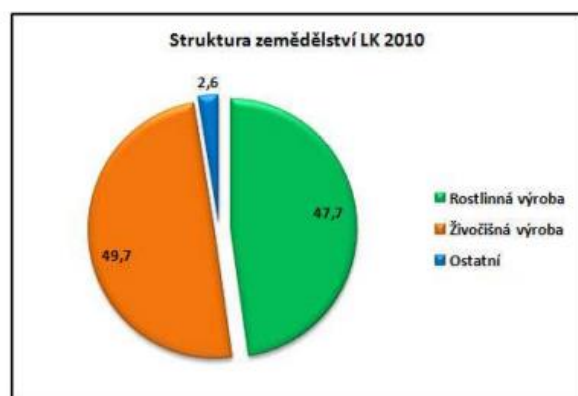
	Počet osob celkem	v tom počet osob podle věkových skupin						Přepočtený počet osob celkem
		do 24 let	25 - 34 let	35 - 44 let	45 - 54 let	55 - 64 let	65 a více let	
ČR CELKEM	132 750	7 726	18 960	28 634	36 384	33 247	7 799	108 814
Liberecký kraj	4 278	304	703	875	1 014	1 085	297	3 282
okres Česká Lípa	881	54	156	181	214	219	57	664
okres Jablonec n. Nisou	323	14	57	87	77	70	18	237
okres Liberec	1 332	114	210	246	305	360	97	1 004
okres Semily	1 742	122	280	361	418	436	125	1 377

Zdroj: Interní materiály Agrární komory Libereckého kraje

Nejvyšší počet pracujících v zemědělství vykazuje okres Semily, následovaný okresem Liberec, Českou Lípou a Jabloncem n. N.. Tento stav odpovídá vývoji v devadesátých letech minulého století. Okres Semily byl nejméně postiženým v intenzitě chovu skotu. Oproti tomu okres Česká Lípa v důsledku vydávání restitučních nároků vstupoval do nového tisíciletí s intenzitou 7 krav na 100ha zemědělské půdy. [20]

6.3 Produktová struktura v Libereckém kraji

Podle statistického úřadu, regionální zemědělský účet Libereckého kraje v roce 2010 činil 1,846 mld. Jak z následujícího grafu vyplývá, živočišná a rostlinná výroba se na tomto podílí každá zhruba jednou polovinou. Průměr České republiky se v případě živočišné výroby pohybuje pod hranicí 40 %. Jak ukazuje obrázek č. 7, v tom jsou kraje na úrovni 30%. Z toho je patrné, že v Libereckém kraji je živočišná výroba prioritním odvětvím v zemědělské struktuře. [20]

Obrázek 7 Struktura zemědělství Libereckého kraje v roce 2010
Zdroj: Interní materiály Agrární komory Libereckého kraje

6.3.1 Rostlinná výroba

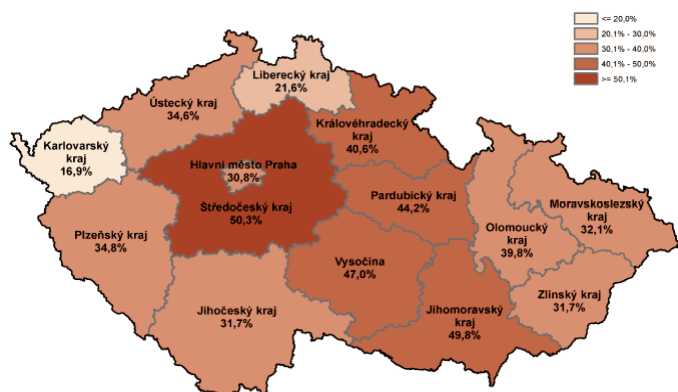
Vývoj produkce rostlinné výroby v Libereckém kraji od roku 1990 zaznamenal ve využití orné půdy změny, které jsou charakteristické i pro celé území České republiky. Tradičně pěstované plodiny, které patřily mezi významné pilíře tohoto odvětví, byly nahrazeny

dovozy nebo administrativním pochybením došlo ke ztrátě na trhu. Takovým případem jsou brambory nebo cukrová řepa. Obiloviny, které si alespoň částečně udržely objem výroby pohybující se okolo 7 milionů tun nacházejí odbytiště vedle potravinářského využití a krmivářství významným množstvím ve vývozu. V současné době se již přebytek dostává na hranici 50% vypěstovaného obilí. Důvodem je pokles intenzity živočišné výroby až pod hranici soběstačnosti zásobování potravinami a následkem toho významně nižší spotřeba obilovin ke krmným účelům.

Tím, že si ČR nedokázala udržet rozsah živočišné výroby alespoň na úrovni domácí spotřeby, je nyní v pozici země vyvážející suroviny, ekonomicky nejméně výhodné. K zachování alespoň částečné rentability odvětví byly radiční tržní plodiny nahrazeny zvýšením ploch řepky.

Liberecký kraj patří mezi kraje s nízkým podílem orné půdy z celkové výměry zemědělské půdy i z celkové výměry území kraje, jak ukazuje obrázek č. 8. V roce 2010 s výjimkou technických plodin pěstovaných na 18,3% z výměry orné půdy (z toho řepka na 15,4%), okopaniny tj. brambor 0,4% a cukrové řepy na 1,7% tvořily z velké části plodiny ke krmným účelům. Je to důvod vysokého množství dobytčích jednotek v přepočtu na hektar. Nejvyšší procento plodin na orné půdě zastupují obiloviny a luskoviny na zrna, které byly pěstovány na 57,4% výměry z orné půdy a písniny na 19,7%. Oproti jiným krajům je však plocha obilovin výrazně nižší. V Libereckém kraji byly obiloviny v roce 2010 pěstovány na 23,6% z celkové obhospodařované půdy a v ČR na 42,5%.

Podíl orné půdy na celkové rozloze krajů ČR

Obrázek 8 Podíl orné půdy na celkové rozloze krajů ČR
Zdroj: Interní materiály Agrární komory Libereckého kraje

Tabulka č. 5 je modelovým příkladem současnosti, kdy ke krmivářským účelům je z celkově sklizených obiloviny a luskovin na zrna využito zhruba 22%. V minulosti při vyšším počtu prasat a drůbeže byla spotřeba výrazně vyšší.

Tabulka 5 Pěstované plodiny v Libereckém kraji

Liberecký kraj	sklizeň roku 2010	krmivářské účely	osiva, sadby
obiloviny celkem	93 375	21 384	5 471
Pšenice	57 531	6 258	3 001
Ječmen	18 197	5 464	1 211
Žito	4 201	726	97
Oves	5 211	2 085	403
Tritikale	6 897	4 112	395
kukuřice na zrna	1 073	1 400	20
hrách setý	689	163	101
Brambory	5 058	339	537
cukrovka technická	30 363	0	0
Řepka	17 060	1	50
Mák	322	0	2
Slunečnice	70	0	0

Zdroj: Interní materiály Agrární komory Libereckého kraje

Z minulosti tradičně pěstovaných tržních plodin došlo ke snížení výměr u brambor, které prakticky z polí zmizely. Přesto, že mezi roky 2000 a 2010 došlo ke zvýšení ploch technické cukrovky, nedosahují oseté plochy možností Libereckého kraje. V případě brambor se tak

stalo z důvodu levných dovozů zejména Polska. V případě cukrové řepy z důvodu nelogické chyby vlády a ztráty kvóty produkce cukru přidělené České republice přístupovou smlouvou. Oproti tomu došlo ke zvýšení pěstování řepky, jako významné tržní plodiny. V případě Libereckého kraje je řepka zastoupena na 15,4% obhospodařované orné půdy. [20]

6.3.2 Živočišná výroba

Živočišná produkce v ČR se v posledních letech neustále snižuje, zatímco rostlinná stagnuje. Soběstačnost státu u většiny živočišných komodit tak klesá. Zhruba polovina tuzemské spotřeby masa pochází z dovozu. Pokles živočišné výroby působí nerovnováhu celého zemědělského sektoru. V jeho důsledku klesá odbyt krmných plodin a růstu obilných polí na úkor ploch dříve tradičních brambor, cukrové řepy či pšnin. Dochází tak k nadprodukcí obilí, vyžadující jeho vývoz.

Chov skotu, prasat, produkce mléka a masa tvořila po desetiletí v České republice pilíře živočišné výroby v zemědělství. Propad je třeba hledat v několika příčinách, počínaje nízkou a nerovnou celní ochranou v devadesátých letech minulého století, nižší výkonovou konkureční schopností po převzetí odvětví po minulém režimu, výrazně nerovnými dotačními podmínkami mezi dovozovými zeměmi a českými producenty v témže období a v neposlední řadě i likvidací stát v důsledku vykrývání restitučních nároků oprávněným osobám, kdy závěra končila na porážkách. Česká republika vstupovala do EU v roce 2004 se značně nižšími stavy zvířat, oproti reálným schopnostem a možnostem s ohledem na výměru zemědělské půdy. Jako příklad slouží okres Česká Lípa, kde na 100 ha zemědělské půdy bylo vykázano zhruba 7 kusů krav.

Významnou roli sehrálo přípravné období před vstupem ČR do EU. Každoroční snižování živočišné produkce od druhé poloviny devadesátých let do začátku nového tisíciletí vedlo k nižšímu zápočtu z referenčního období pro stanovení kvót určujícího rozsah produkce na následující roky. Prostřednictvím kvót přiznaná nízká produkce s sebou nese nízké příjmy s následnou nízkou schopností investovat do zvyšování konkurenceschopnosti. Závažnějším dopadem je však ztráta soběstačnosti v komoditách, které tvořili páteř domácího zemědělství

a závislost na dovozu. Původní kladné saldo agrárního zahraničního obchodu je vývojem změněno na záporné.

V Libereckém kraji mají výhradní zastoupení travní porosty z celkové výměry zemědělské půdy. Dominantní roli ve struktuře druhů hrají tedy býložravci. Z nich důležité zastoupení mají krávy, a to jak chované na výrobu mléka, tak i ty bez tržní produkce mléka. Obiloviny pěstované na orné půdě by měly být zdrojem krmivové základny pro chov zvířat všech druhů, které byly v Libereckém kraji tradiční. Vedle chovu skotu to znamená konkrétně chov prasat a drůbeže.

Pokud se podíváme na vývoj počtu dobytčích jednotek, který v sobě zahrnuje skot, prasata, ovce a kozy, drůbež a koně je na tom LK ve srovnání s ostatními kraji velmi dobře. Mezi roky 2000 a 2010 totiž podle ČSÚ nedošlo ke snížení, jak je tomu v převážné většině krajů. Zemědělství v ČR je však velice nestabilní v důsledku výkyvů cen zemědělské produkce. Nízké rezervy, které by mohly kompenzovat výrazné a déletrvající výkyvy, resp. Snižování cen produkce vedou často i k výkyvům počtu chovaných zvířat. Stav, který platil v roce 2010 v Libereckém kraji se v průběhu let 2011 a 2012 měnil výrazným snížením chovu prasat podle ČSÚ zhruba na úroveň jedné třetiny oproti roku 2010. Celkový počet zvířat k roku 2010 ukazuje tab. č. 6. [20]

Tabulka 6 Celkový počet zvířat v Libereckém kraji

	Skot celkem	z toho:		Prasata celkem	Ovce a berani celkem	Kozy a kozli celkem	Drůbež celkem	Koně celkem
		krávy dojně	krávy BTPM, jatečné a ve výkrmu					
ČR CELKEM	1 328 925	380 881	168 706	1 907 994	184 032	16 900	25 322 881	25 034
Liberecký kraj	48 884	12 584	9 242	64 815	13 974	1 753	138 458	1 709
okres Česká Lípa	11 633	1 472	3 494	6 987	1 648	201	83 018	717
okres Jablonec n. Nisou	3 065	1 177	388	380	1 267	727	858	153
okres Liberec	15 515	3 153	3 772	21 722	7 409	576	2 284	533
okres Semily	18 671	6 782	1 588	35 726	3 650	249	52 298	306

Zdroj: Interní materiály Agrární komory Libereckého kraje

7. Vybrané podniky a vliv dotací na jejich výsledek hospodaření

V dnešní době nelze nalézt podnik, který se zabývá čistě rostlinnou a čistě živočišnou výrobou. Podniky se začínají specializovat a přizpůsobovat se podmínkám, ve kterých podnikají. To souvisí jak s možností nejefektivnějšího využití půdy, tak s podporami travních porostů. Významnou roli v této teritoriální specializaci hrají velmi dobré ceny obilovin a olejnin a platby LFA uplatňované pouze na travní porosty a podpory ošetřování luk a pastvin s minimální koncentrací dobytka.

Tato práce se analyzuje konkrétně na dva podniky v období 2010 až 2015, které pravidelně čerpají dotace z EU a zaměřují se každý ve větší míře na jiný druh produkce. Práce se orientuje především na výzkum výnosů a nákladů podniků a na to, jak dotace ovlivňují hospodářský výsledek podniků. Hlavní otázkou je, zda dotace zvýhodňují podniky s rostlinnou výrobou a naopak jestli znevýhodňují živočišnou výrobu. Pokud tomu tak není, jaký je hlavní problém podniků se živočišnou výrobou? Nejsou dotace spíše nástrojem pro umělé navyšování zisku?

7.1 Kokonínská a. s.

Kokonínská zemědělská a.s. byla založena v roce 2000 jako dceřiná společnost ZD Kokonín. Tímto krokem byla oddělena čistě zemědělská činnost od ostatních činností, které ZD provozovalo.

Kokonínská zemědělská a.s. hospodaří zhruba na 1100 ha zemědělské půdy, z čehož větší část tvoří trvalé travní porosty – louky a pastviny. Menší část – zhruba 400 ha tvoří orná půda, kde se pěstují plodiny téměř výhradně na krmný fond, což značí, že hlavním zdrojem tržeb pro podnik je mléko. Tomuto zaměření je přizpůsoben celý výrobní program společnosti.

V současné době podnik zaměstnává 30 pracovníků. Vývoj počtu zaměstnanců za sledované období zobrazuje tabulka č. 7. Je vidět, že počet zaměstnanců se téměř nemění. Slabý úbytek

v roce 2015 není dán propouštěním, ale pouze odchodem některých pracovníků do důchodu či do jiného odvětví. Počet řídicích pracovníků se vůbec nemění.

Tabulka 6 Vývoj počtu pracovníků a osobních nákladů na zaměstnance v letech 2010 - 2015 firmy Kokonínská a. s.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Průměrný počet zaměstnanců	33	35	35	35	35	30
z toho řídicích	5	5	5	5	5	5
Výše osobních nákladů na zaměstnance	8338	8089	8225	7954	7506	8409
z toho na řídicí pracovníky	1850	1999	2076	1870	1680	1870

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=263592>, vlastní zpracování

7.1.1 Zemědělská výroba

V současnosti podnik vlastní přibližně 400 ks dojníc a 550 ks mladého dobytka (telata a jalovice určené pro postupné doplňování hlavního stáda). Převážně se financují budovy na ustájení dobytka, ale také nové technologie na výrobu mléka splňující náročné podmínky Evropské unie. Za rok 2015 firma vyprodukovala 2 247 974 litrů mléka a dodala je firmě Pragolaktos a. s., která toto mléko následně zpracovala. Porovnání ostatních zkoumaných let a jejich výkupní ceny naleznete v tabulce č. 8.

Tabulka 7 Produkce a výkupní cena mléka v letech 2010 - 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
produkce mléka v l	1 941 302	1 876 841	1 968 653	2 063 710	2 164 994	2 247 974
cena mléka Kč/l	7,36	8,6	7,69	8,61	9,19	7,54

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=263592>, vlastní zpracování

Jelikož je mléko hlavním zdrojem příjmů podniku (když nepočítáme dotace), zaměřuje se firma především na co nejkvalitnější výrobu vlastních krmiv. Proto bylo v roce 2011 investováno do nákupu nového strojního vybavení na obdělávání a sklizení rostlinné produkce. Dále jsou zde vysoké investice do krmných směsí pro dojnice, které podporují jejich zdravý vývoj, což dokazují i velice dobré výsledky při pravidelných odběrech mléka.

Kromě již zmíněné živočišné produkce obdělává firma přibližně 400 ha orné půdy. Především se zaměřuje na žito, ječmen, řepku, oves a kukuřici. V klimatických podmínkách

firmy (na severu Čech) se pěstování obilovin zaměřuje především na krmné účely. Firma Kokonínská, a. s., dodává konkrétně do společnosti Cerea, od které následně kupuje krmné směsi. Jediná plodina, která slouží pro prodej je řepka.

7.1.2 Hospodaření firmy

Jak již bylo uvedeno, firma se zaměřuje jak na živočišnou tak na rostlinnou výrobu. Z větší části ovlivňuje tržby podniku především ta živočišná. Největší podíl kolem 70% představuje hlavně produkce mléka, zbytek tvoří prodej masa a řepky, jak se můžete přesvědčit v tab. č. 9. Podnik je tedy závislý na prodeji mléka a na jeho výkupní ceně, která je dosti pohyblivá, jak je vidět v tabulce č. 10.

Tabulka 8 Vývoj tržeb za období 2010 -2015 firmy Kokonínská a. s.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Celkové tržby v Kč	20 609 466	22 178 000	22 959 645	23 322 431	26 916 000	24 979 979
tržby z rostlinné výroby	17,13%	15%	23,40%	12,28%	15,02%	21,37%
tržby z živoč. výroby (mléko)	69,81%	72,76%	65,91%	76,15%	76,18%	67,69%
tržby ze živoč. výroby (zvířata)	8,67%	7,85%	6,56%	7,83%	5,43%	8,15%
tržby z prodeje služeb	4,39%	4,39%	4,13%	3,74%	3,37%	2,79%

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=263592>, vlastní zpracování

Díky tomu, že v posledních letech stoupala světová poptávka po mléčných produktech daleko rychleji než předtím, vzrostly ceny mléčných produktů. Největší podíl na tom má podle analýzy ZMP (Zentralen Markt- und Preisberichtsstelle) přírůstek světové populace a tím způsobena změna preferencí spotřebitelů, kteří chtějí kupovat daleko kvalitnější potraviny s vyšším stupněm zpracování. Hlavní roli zaujímá podle analytiků ZMP především růst životní úrovně v zemích s vysokým počtem obyvatel jako je Čína, Brazílie, Rusko, Indie a jihovýchodní asijské země. Jeden z faktorů zvyšování spotřeby mléka může být i zavádění programů školního mléka. Další možnost rostoucí poptávky se objevuje v zemích, které exportují ropu a disponují velkou kupní silou.

V posledních letech byl zaznamenán větší růst poptávky po mléčných výrobcích a mléku než růst nabídky, zároveň se spotřebuje více mléka než je jeho vyrobené množství. Dosud byla vyšší spotřeba mléka dočasně nahrazena hlavně proto, že v minulých letech byly vyrobeny veliké tržní přebytky mléka a především se nakupovaly zásoby másla a sušeného mléka, převážně v Evropské unii, USA a v jistém rozsahu také v Oceánii. Od roku 2004 se chybějící nabídka na světových trzích doplňovala z nahromaděných zásob, což se zpočátku neprojevovalo ani na tržních cenách mléka. Náhlé čerpání zásob se však projevilo v jejich ztenčování a např. v roce 2006 byly v EU kompletně vyprázdněny sklady sušeného mléka a na začátku roku 2007 byly vyprodány též zásoby másla uskladněného v chladírnách. Nesoulad mezi nabídkou a poptávkou natolik vzrostl, že ceny mléčných produktů na světových trzích začaly velice rychle růst. Tyto problémy nebyly ani do současné doby vyřešeny a ceny mléka nadále kolísají. Nepřispělo tomu ani uvolnění kvót na mléko v roce 2015, kdy ceny za mléko naopak rapidně klesly a mlékárny tedy nyní prodávají mléko téměř na úrovni výrobních nákladů. Nepřispěly tomu ani sankce, které byly uplatněny proti Rusku. Jak je tedy vidět, producenti živočišné výroby, v tomto případě mléka, to nemají vůbec jednoduché. [29]

7.1.3 Výsledek hospodaření

Hospodářský výsledek firmy Kokonínská a. s. se skládá především z nákladů a výnosů. Náklady lze definovat jako ekonomický zdroj vynaložený za účelem dosažení výnosu. V rámci účetnictví je lze rozdělit na provozní, finanční a mimořádné. U hodnoceného podniku mezi provozní náklady můžeme zařadit např. spotřebu krmiv, pohonných hmot, energií, náklady na veterináře, mzdové náklady nebo například odpisy. Velkou část nákladů také tvoří finanční náklady, jako je např. splátka úvěrů. V současné době má firma 2 úvěry. Nejbližší splatitelný (v roce 2017) je úvěr na senážní vůz Case - podmítač, kde zbývá doplatit 1 131 tisíc Kč.

Opakem nákladů jsou výnosy, definované jako peněžní částky, které podnik získal z veškerých svých činností za určité období, bez ohledu na to, zda v tomto období došlo k jejich úhradě. Výnosy lze rozdělit stejně jako náklady na provozní, finanční a mimořádné.

Provozní výnosy jsou především tržby z prodeje nebo sem lze zařadit přímo dotace. Sama firma přiznává, že dotace jsou velmi významnou položkou, a tudíž je nutné, aby jednotlivé žádosti byly podány včas a důsledně dodržovaly podmínky pro přiznání všech titulů.

Výsledek hospodaření vypočítáme jednoduše a to rozdílem mezi náklady a výnosy. Celkový přehled hospodaření podniku zobrazuje tabulka č. 10. Tabulka je zpracována z Výkazů zisků a ztrát za sledované období.

Tabulka 9 Hospodaření podniku Kokonínská a. s. v letech 2010 - 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výkony	24 366	23 892	25 013	25 645	28 360	28 073
Výkonová spotřeba	19 773	21 538	21 984	22 461	24 940	23 488
Přidaná hodnota	4 593	2 354	3 029	3 184	3 420	4 585
Osobní náklady	11 645	11 300	11 484	11 118	10 656	11 831
Daně a poplatky	190	186	182	196	240	180
Odpisy DHM, DNM	5 445	5 931	5 666	5 204	5 207	5 190
Tržby z prodeje DHM	1 717	2 646	2 703	2 690	3 370	2 885
Zůstatková cena DHM	1 179	1 646	1 549	1 704	2 018	1 818
Změna stavu rezerv	0	1 500	1 500	800	283	0
Ostatní provozní V	12 837	12 970	14 229	12 876	13 582	13 371
Ostatní provozní N	117	152	395	457	476	469
Provozní výsledek hospodaření	571	-2 745	-815	-729	1 492	1 353
Finanční výsledek hospodaření	-241	-334	2	365	-66	178
Mimořádný VH	0	-22	590	630	357	-29
Výsledek hospodaření	227	-2 963	-264	194	1 686	1 408
velikost dotace	12 837	12 970	12 357	12 876	13 265	13 371
Výsledek hospodaření bez dotace	-12 266	-12 715	-10 172	-12 005	-11 207	-12 018

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=263592>, vlastní zpracování

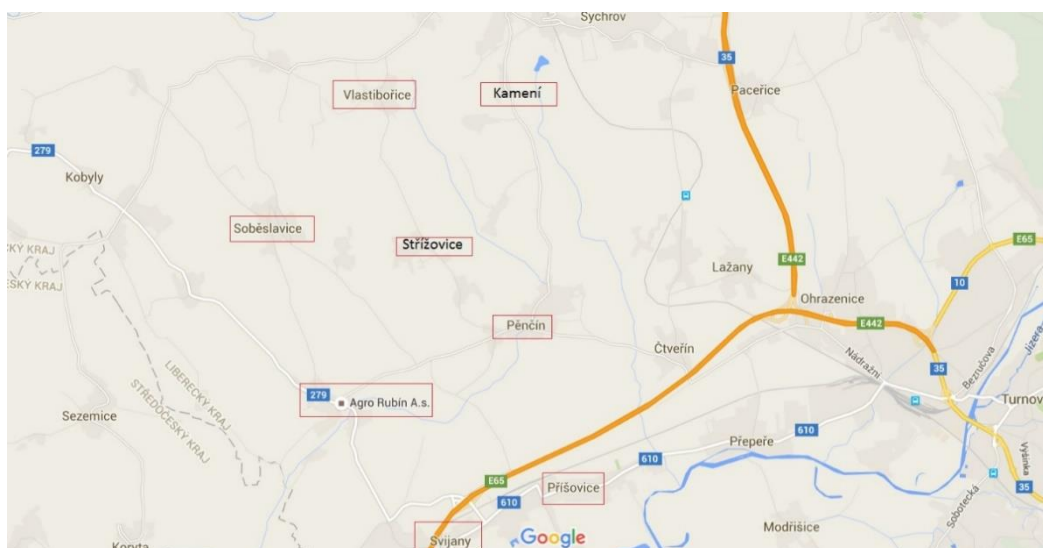
V tabulce jsou znázorněny veškeré dílčí výsledky hospodaření a zároveň výsledek hospodaření bez dotačních podpor. Firma Kokonínská a. s. dosahuje v posledních třech letech zisku a celkově se jí daří. Pokud by však přišla o dotace, znamenalo by to existenční problémy, případně až uzavření podniku.

7.2 Agro Rubín, a. s.

AGRO Rubín, a.s. vznikla z části bývalého JZD Pěňčín. Sídlí v areálu ve Svijanském Újezdě. Společnost byla vytvořena za pomoci státu, tak i některých vlastníků pozemků. Po složitých

jednáních a schváleném transformačním projektu na ZD Pěncín byla zapsána 30. června 1993 do obchodního rejstříku.

V době vzniku začala společnost hospodařit na více než 1 450 ha zemědělské půdy. Hospodaří na katastrech těchto obcí: Pěncín, Kamení, Střížovice, Příšovice, Soběslavice, Svijanský Újezd, Svijany a Vlastibořice. Na konci desátého roku své existence měla celkem 1 063 ha orné půdy, 113 ha luk a pastvin 61 ha sadů. Mapu těchto katastrů zobrazuje obrázek č. 9.

Obrázek 9 Mapa obcí, na kterých hospodaří firma Agro Rubín a. s.

Zdroj: <https://www.google.cz/maps>

7.2.1 Pracovníci

V současné době firma zaměstnává 56 pracovníků. Celkový přehled počtu zaměstnanců je možné si prohlédnout v tabulce č. 11. Počet zaměstnanců se od roku 2010 snížil o 13 pracovníků, což je relativně vysoké číslo. Přispělo k tomu hlavně uzavření živočišné výroby v roce 2011. Od té doby je počet zaměstnanců relativně stabilní. Lehké odchylky jsou způsobené pouze odchodem do důchodu nebo do jiných odvětví.

Tabulka 10 Vývoj počtu zaměstnanců a mzdových nákladů firmy Agro Rubín v letech 2010 – 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Průměrný počet zaměstnanců	68	60	55	56	60	56
z toho řídících	5	5	5	5	5	5
Mzdové náklady v tis Kč	16 857	15 628	16 896	16 903	16 995	16 330
Průměrná roční mzda na přepočt. pracovníka	221 802	221 802	281 607	281 717	283 250	291 607

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=415498>, vlastní zpracování

7.2.2 Zemědělská výroba

Akciová společnost je specializována na pěstování obilovin, řepky, cukrovky a zpracování plastu. Sklizeň všech druhů rostlinné výroby ve sledovaném období se nachází v tabulce č. 12. Firma se zaměřuje především na pěstování cukrovky a obilovin. Obiloviny jsou realizovány buď přímým prodejem nebo jako krmné prodávky do ZSP Sychrov, kde je v současné době AGRO Rubín největším akcionářem. Především u cukrovky je možné pozorovat, kdy byl velmi dobrý rok na sklizeň a kdy naopak ne. Rok 2015 nebyl z nejlepších především díky klimatickým podmínkám (obrovský vláhový deficit) i tak však firma hodnotí tento rok relativně pozitivně. Co se týče výsledků v sadech, podnik je celkem spokojen, bohužel je však celé odvětví ztrátové a ani zvýšená dotační podpora tomu nepomohla zabránit. Nejlepší rok byl pro rostlinnou výrobu rok 2012, který firma hodnotila nadprůměrně. Nejlepší výsledky byly dosaženy při sklizni cukrovky, kdy byly výsledky dokonce nejlepší z celé spádové oblasti.

Tabulka 11 Sklizeň rostlinné výroby za období 2010 - 2015 firmy Agro Rubín a. s.

	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	Sklizeň v t	ha výnos v t	Sklizeň v t	ha výnos v t	Sklizeň v t	ha výnos v t	Sklizeň v t	ha výnos v t	Sklizeň v t	ha výnos v t	Sklizeň v t	ha výnos v t
Pšenice ozimá	2 373,1	6,7	2 366,6	6,9	2 180,8	7,4	2 330,5	7,0	3 087,7	8,6	2 621,0	8,1
Pšenice jarní	528,5	5,3	481,1	5,8	621,4	5,8	505,1	6,9	492,1	7,8	641,5	6,8
Ječmen ozimý	995,0	5,6	821,1	4,5	357,6	6,7	888,1	5,4	105,9	6,2	328,2	2,0

Obiloviny celkem	3	3	3	4	3	4	3	4	3	3	3
896,6	6,2	669,6	6,0	159,8	6,9	723,7	6,5	685,7	7,8	590,7	6,2
Řepka	6	8	10	7	9	6	6	6	6	6	6
661,4	3,7	258,0	1,6	605,9	3,4	782,9	3,8	596,7	4,3	867,2	4,6
Cukrovka	6	8	10	7	9	6	6	6	6	6	6
769,2	63,9	588,6	79,5	307,6	95,4	914,6	70,8	835,5	89,4	616,1	68,7
Višně	6	8	10	7	9	6	6	6	6	6	6
20,8	9,8	24,0	12,0	27,4	12,9	24,4	12,2	17,2	8,1	28,9	7,0
Hrušky	6	8	10	7	9	6	6	6	6	6	6
18,5	18,5	8,3	8,3	33,4	13,4	33,3	13,4	1,7	0,8	45,3	30,9
Jablka	6	8	10	7	9	6	6	6	6	6	6
998,5	19,9	466,2	9,3	445,8	30,0	677,9	14,4	129,6	23,4	355,8	36,7
Švestky	6	8	10	7	9	6	6	6	6	6	6
0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,8	3,4	9,1	4,6	41,2

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=415498>, vlastní zpracování

V živočišné výrobě podnik dosahoval celkem dobrých výsledků, co se týkalo odchovu prasat. Bohužel ekonomická situace tohoto odvětví a ceny za výkup masa jsou na nižší úrovni, než jsou náklady, a tak firma se rozhodla k 31. 12. 2011 ukončit chov prasat. Za rok 2010 firma vyrobila kolem 213 tun vepřového masa a odprodala to za průměrnou cenu 25,86 Kč/kg. V roce 2011 v průběhu 1. pololetí podnik postupně prodal všechny prasnice a do konce roku dokrmil všechna prasata, která byla určena k jatečním účelům. Celkově tedy vyrobila v roce 2011 138 tun vepřového masa, která byla odkoupena za průměrnou cenu 27,29 Kč/kg. I když cena lehce vzrostla, podnik už byl rozhodnutý toto ztrátové odvětví uzavřít a dále se již nezabývá intenzivní živočišnou výrobou. Aby však splnil dotační podmínky programu ošetřování travních porostů, chová po část roku 47 kusů jalovic, což je stabilní počet od roku 2012, kdy se podnik rozhodl s tímto chovem začít. Zbylé údaje o počtu zvířat a produkci masa je možné si prohlédnout v tabulce č. 13.

Tabulka 12 Vývoj živočišné produkce za období 2010 - 2015 firmy Agro Rubín a. s.

	2012	2013	2014	2015
Počet kusů jalovic	47	47	47	47
Výroba hovězího masa celkem v t	7,4	6,7	6,2	7,7
Průměrná realizační cena v Kč	29,9	30,8	30,7	30,6

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=415498>, vlastní zpracování

Významným a doplňkovým zdrojem tržeb je výroba plastových desek v Soběslavicích jako pozůstatek bývalé přidružené výroby v JZD Pěnčín. Firma vyrobila v roce 2015 289,5 tun PSH desek (desky z houževnatého polystyrenu) a její celkový zisk z tohoto odvětví činil

20 038 tisíc Kč. Toto oddělení je pro firmu velice rentabilní a jistě není zanedbatelné pro chod podniku. Vývoj v čase je možné vidět v tabulce č. 14.

Tabulka 13 Vývoj vedlejší produkce firmy Agro Rubín v letech 2010 - 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výroba PSH desek v t	428,7	298,1	292,7	261,6	286,4	289,5
Prodej PSH desek v t	415,0	290,0	277,0	279,0	286,0	286,0
Dosažené tržby v tis Kč	21 663,0	18 528,0	17 918,0	19 124,0	18 723,0	20 038,0

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=415498>, vlastní zpracování

AGRO Rubín má také podstatný nebo rozhodující vliv v několika dalších společnostech na českém trhu. Ve firmě SZP Sychrov a. s., vlastní dohromady 2620 ks akcií což je 68,8% základního kapitálu. Další podnik ZDROJ, výroba a obchod s ovocem, s. r. o., je účetní jednotka vlastníkem 93,3% obchodního podílu, což v absolutní částce představuje 776 tisíc Kč. Předposlední firmou je RUBÍN OZ, s. r. o., kde je firma dokonce 100% vlastníkem této společnosti. 50% spoluvlastníkem je ve firmě AG odbyt s. r. o., kterou AGRO Rubín sama založila v roce 2006 společně s SZP Sychrov a. s. za účelem zajištění společného odbytu jatečných prasat, obilovin a olejnin. Od ukončení chovu prasat v roce 2011 však firma již nevykazuje žádnou podnikatelskou aktivitu.

7.2.3 Hospodaření firmy

Firma Agro Rubín a. s. jako akciová společnost je středně velký podnik, který má své místo v hospodaření Libereckého kraje. Společnost se orientuje především a výhradně na tuzemský trh, pouze výrobky přidružené výroby jsou dodávány na trh zahraniční a to konkrétně na Slovensko a Rakousko. Celkový přehled tržeb za roky 2010 – 2015 zobrazuje tabulka č. 15. Největší podíl na tržbách má rostlinná výroba, která je pro firmu také největší prioritou.

Tabulka 14 Vývoj tržeb firmy Agro Rubín za období 2010 - 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Celkové tržby v tis Kč	58 526	60 237	63 998	66 610	61 473	63 596
tržby z rostlinné výroby	35,3%	41,1%	48,4%	57,4%	51,7%	49,7%
tržby za ovoce	10,3%	7,0%	10,9%	6,4%	6,5%	9,7%
tržby ze živoč. Výroby	10,4%	9,5%	0,8%	0,8%	0,8%	1,1%

tržby za služby	7,0%	11,6%	11,9%	6,7%	10,5%	8,0%
tržby z výroby plastů	37,0%	30,8%	28,0%	28,7%	30,5%	31,5%

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=415498>, vlastní zpracování

7.2.4 Výsledek hospodaření firmy

Tento podnik od roku 2011 realizuje jako výsledek hospodaření zisk. Celkový vývoj hospodaření zobrazuje tabulka č. 16. Poté co se rozhodla firma v roce 2011 uzavřít živočišnou výrobu z důvodu ztrátovosti, začal růst výsledku hospodaření a zároveň tržeb. Zisk je relativně i stabilní a moc se nemění.

Tabulka 15 Vývoj hospodaření firmy Agro Rubín v letech 2010 - 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Výkony	61 612	57 740	64 236	63 795	64 663	61 817
Výkonová spotřeba	43 295	40 539	39 373	39 427	38 453	39 605
Přidaná hodnota	18 317	17 201	24 863	24 368	26 211	22 198
Osobní náklady	23 404	21 737	23 387	24 095	24 711	24 379
Daně a poplatky	459	557	493	492	526	832
Odpisy DHM, DNM	5 544	5 024	5 494	5 631	5 580	6 163
Tržby z prodeje DHM	8 322	7 623	5 828	5 380	2 672	11 425
Zůstatková cena DHM	6 939	5 536	4 197	4 150	2 005	5 208
Změna stavu rezerv	11	22	209	-71	-111	-290
Ostatní provozní V	8 698	9 680	9 313	10 478	10 724	9 244
Ostatní provozní N	1 809	1 468	2 145	2 301	2 026	2 192
Provozní výsledek hospodaření	-2 829	160	4 079	3 628	4 870	4 383
Finanční výsledek hospodaření	141	-39	-131	640	-251	73
Mimořádný VH	68	503	489	309	40	273
Výsledek hospodaření	-2 262	864	3 744	3 847	3 763	3 866
velikost dotace	8 683	9 680	9 313	10 465	10 724	9 244
Výsledek hospodaření bez dotace	-11 490	-9 476	-4 816	-6 979	-6 076	-5 441

Zdroj: <https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=415498>, vlastní zpracování

Velmi významnou položkou provozních výnosů jsou dotace do zemědělství, které zaujímají přibližně 12%. Pokud bychom tuto položku odečetli a vypočítali VH, je z tabulky vidět, že by firma ani zdaleka nedosahovala zisku, spíše byla ve vysoké ztrátě, která by mohla ohrožovat finanční zdraví podniku.

7.3 Porovnání firem

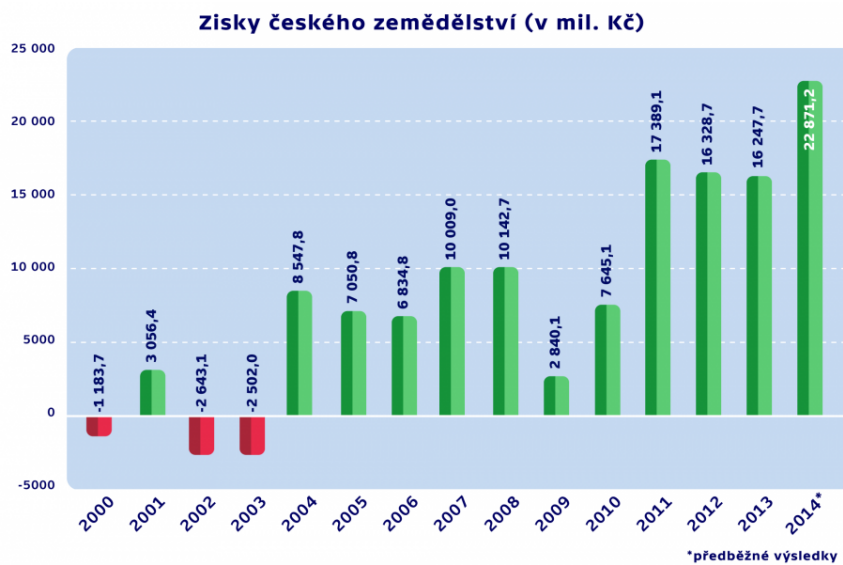
Podle VH firem je vidět, že živočišná výroba má větší výkyvy než výroba rostlinná. Porovnání VH obou podniků je možné si vidět v tabulce č. 17. Dokonce lze říci, že od roku 2012, kdy firma Agro Rubín, a. s. zrušila pro ni ztrátovou živočišnou výrobu (chov prasat), její výsledek hospodaření se zlepšil a stoupl o téměř 3 miliony Kč. Zároveň s tím vzrostly také dotace do tohoto podniku. Naopak u firmy Kokonínská a. s., která se zaměřuje na prodej mléka je vidět, že VH je velmi kolísavý. Hlavním faktorem je pohyblivá výkupní cena mléka. U rostlinných výrobků se cena téměř vůbec nemění. I přesto v tomto odvětví, zvláště v posledních dvou letech, je možné zaznamenat menší odchylku v cenách díky velkým suchům a změnám v podnebí. Poptávka se tedy musí vykrýt rezervami z minulých let. Obě firmy využívají dotace především jako formu finanční pomoci k obnově majetku (stroje, budovy), který je nezbytně potřebný pro fungování obou firem.

Tabulka 16 Porovnání výsledku hospodaření sledovaných firem za období 2010 - 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Kokonínská a. s.	227	-2 963	-264	194	1 686	1 408
Agro Rubín a. s.	-2 262	864	3 744	3 847	3 763	3 866

Zdroj: www.or.justice.cz, vlastní zpracování

V konečném výsledku jsou dotace velmi významnou položkou v rozpočtech podniků. Již od vstupu do EU se zemědělství stalo ziskové a velkou roli právě hrály peníze od Evropské unie. Mezi další faktory lze zařadit také odstranění cel a tedy jednodušší obchodování se státy EU nebo nové úvěrové možnosti. Vývoj ziskovosti podniků v ČR ukazuje obrázek č. 10. Hlavní otázkou je, jestli dotace neovlivňují výsledek hospodaření podniků příliš, a podniky, spíše než aby usilovaly o generování lepšího příjmu z tržních a netržních aktivit v rámci trhu EU, se nespolehaly pouze na peníze z EU. Je tedy otázka, zda by byly firmy konkurenceschopné i bez přijatých dotací z EU.

Obrázek 10 Hospodářský výsledek českého zemědělství za období 2000 – 2014
 Zdroj: <http://www.agris.cz/Content/files/files/466.png>

8. Konkurenceschopnost podniků

V novém programovacím období se Evropská unie zaměřila hlavně na otázku konkurenceschopnosti podniků a její vylepšení. Je zde mnoho faktorů, které určují konkurenceschopnost podniků, v užším významu jde o úroveň produktivity výrobních zdrojů ve srovnání s konkurenty jak v daném státě, tak v jiných zemích. A zejména v konečném důsledku o úspěšnost jednotlivých komodit obstát a prosadit se na domácích i zahraničních trzích. Je třeba uznat, že (ne)konkurenceschopnost je výsledkem působení všech složek ekonomického fungování sektoru, vč. spotřebitelů, institucí, vlády. V této práci bude zmíněno působení dotací na konkurenceschopnost daného podniku. Budou analyzovány dva podniky, které čerpají dotace, zabývají se zemědělskou výrobou a jsou podobně veliké. Jediný rozdíl mezi podniky je jejich zaměření.

8.1 Způsoby měření konkurenceschopnosti podniků

Není tomu tak dávno, kdy samotní ekonomové nevěděli jak přesně ke konkurenceschopnosti přistupovat. Nejtěžší na analýze konkurenceschopnosti je především nalezení správných způsobů a ukazatelů, které bude možné aplikovat na určitý podnik. Přístup k těmto ukazatelům a způsobům se velmi liší, proto také lze nalézt několik teorií.

Většina výzkumů zkoumá konkurenceschopnost na národní a nadnárodní úrovni. Příkladem může být M. O'Mahony (2003), který zkoumá, jak si konkurují jednotlivé státy, Evropská unie nebo jiné nadnárodní entity. Pro tuto práci to však není vůbec podstatné, jelikož se zabývá konkurenceschopností na úrovni podniku. Studií, které se zabývají dopadem dotací na podniky, není mnoho. [30]

Vyvstává otázka, jak tedy nejlépe zhodnotit úspěšnost podniku na trhu. Objevuje se několik studií, které zkoumají obecně faktory ovlivňující konkurenceschopnost. Všechny tyto práce spojuje vytvoření určitého postupu či modelu nazvaný jako „index konkurenceschopnosti“. Nevýhodou tohoto modelu může být jeho omezená platnost v reálných podmínkách (modely jsou často definované pro konkrétní sektor v ekonomice, velikost firmy atd.). R. Schmuck

(2007), vytvořil v rámci svého výzkumu pro měření konkurenceschopnosti firem index konkurenceschopnosti, na jehož základě dělil konkurenceschopnost firem do různých kategorií. Index obsahoval následující proměnné – výzkum a vývoj, změny cílených trhů, přizpůsobení na změny, participace ve strategických spojenečtvích a fluktuace pracovní síly. [31]

Další přístup může být přes tržní podíl. Tímto pohledem se zabýval např. A. Karnani (2006), který zkoumal rovnovážný tržní podíl jednotlivých firem a porovnával ho s jejich aktuálním podílem a poté vyhodnocoval, zda má firma pozitivní nebo negativní konkurenční potenciál. [32]

Blažek (2008) provedl empirické šetření konkurenční schopnosti podniků, kde dotazovaní považují za nejsilnější pozitivně působící vnitřní faktor na konkurenceschopnost podniku flexibilitu, kvalitu produktů a péči o zákazníky. Jako nejsilnější vnější faktor byl vybrán konkurenční boj na trhu dále také vyjednávací síla odběratelů a dodavatelů. Nejméně významným faktorem byla považována podpora ze strany národních a nadnárodních orgánů i místních orgánů veřejné správy formou dotací.

Při výpočtech konkurenceschopnosti používají různí autoři různé ukazatele. Může jít o ukazatele finanční (ROA, ROE, ROS, atd.) nebo nefinančních (počet zaměstnanců a jiné) ukazatelů. Existují i přístupy, kde se tyto ukazatelé propojují. Pro chod podniku jsou potřeba oba druhy ukazatelů, ne vše však jde zachytit finančními ukazateli, proto nefinanční ukazatelé hrají důležitou roli, jelikož ukazují plno skutečností, které ovlivňují výkonnost a výsledky hospodaření. Hlavní výhodou nefinančních ukazatelů je časové hledisko. Jsou totiž více propojeny s dlouhodobou strategií a dlouhodobými cíli a je možné s nimi popsat hlavní faktory, které ovlivňují vývoj finančních ukazatelů. Bohužel získání a zpracování nefinančních dat je časově velice náročné a jsou těžce měřitelné, uchopitelné a značně subjektivní (Blažek, 2008, s. 13).

Tato práce se tedy zabývá pouze finanční analýzou. Finanční ukazatele jsou podle Blažka (2008) to, co měří hospodářské výsledky podniku vyplývající z účasti v soutěži s ostatními podniky. [33]

Hlavní výhodou finančních ukazatelů je jejich časová a finanční nenáročnost, díky tomu jsou lehce dostupné, např. je nalezneme ve výroční zprávě, výkazu zisků a ztrát, či rozvaze. Ukazatelé vycházejí z účetních standardů je proto snadné je porovnat se stejnými ukazateli v minulosti a to jak v rámci podniku, tak mezipodnikově i mezinárodně. Nevýhodou je jejich neschopnost zachytit příčiny úspěšnosti podniku.

8.2 Finanční analýza

V následující části bude analyzován dopad dotace na vybrané podniky. Data potřebná pro výpočet finančních ukazatelů byla získána ze stránek justice.cz, a to za roky 2010 až 2015. Pozornost je věnována programovému období 2014–2020, programu Rozvoj, jehož základní prioritou je zvýšení konkurenceschopnosti a technický rozvoj malých a středních podniků.

V této práci jsou vypočítány vybrané finanční ukazatele pro jednotlivé firmy. Je vycházeno z toho, že konkurenceschopnost podniku se odráží v jeho finanční úspěšnosti a výkonnosti, což je možné změřit pomocí poměrových ukazatelů finanční analýzy. Nakonec bude použita analýza trendů pro srovnání výkonnosti podniků v jednotlivých ukazatelích.

8.2.1 Zvolené finanční ukazatele

Ke zjištění finanční situace podniků byla využita metoda finanční analýzy, konkrétně analýza poměrových ukazatelů odrážející základní stránky finančního zdraví podniku. Poměrové ukazatele charakterizují vzájemný vztah mezi dvěma nebo více absolutními ukazateli pomocí jejich podílu, můžeme je chápat jako určité síto, jež zachytí oblasti vyžadující hlubší analýzu. U vybírání ukazatelů se zaměřovalo na jejich jednoduchost, ale

zároveň komplexnost prováděné analýzy. Byly zvoleny tak, aby bylo možno posoudit všechny důležité dílčí oblasti podniku, tzn. rentabilitu, aktivitu, zadluženost a likviditu, tedy aby bylo možno postihnout komplexní finanční situaci podniku.

V práci byl kladen důraz především na ukazatele rentability, jelikož právě rentabilita (výnosnost kapitálu) vyjadřuje, s jakou účinností působí celkový kapitál vložený do podniku, nezávisle na zdroji financování. Ukazuje nám, jestli je firma schopna dosahovat zisku a umožní nám porovnat výkonnost naší firmy ve srovnání s konkurencí. Ukazatele nám dokážou říci, zda je efektivnější pracovat s vlastními prostředky nebo cizím kapitálem, jak jsme zhodnotili svůj vlastní kapitál v podnikání, a poukazuje na slabé stránky v hospodaření. Mezi základní poměrové ukazatele rentability patří:

Rentabilita celkových aktiv (ROA) nám ukazuje, jak efektivně ve firmě vytváříme zisk bez ohledu na to, z jakých zdrojů tento zisk tvoříme (jestli se jedná o zdroje vlastní nebo cizí). ROA by měla dosahovat maximálních hodnot. Obecně se uvádí, že hodnota tohoto ukazatele má být vyšší než výnosnost cenných papírů garantovaných státem.

$$\text{ROA} = \frac{\text{VH před zdaněním}}{\text{celková aktiva}} \times 100 \quad [\%] \quad (2)$$

Rentabilita vlastního kapitálu (ROE) nám ukazuje, jak efektivně ve firmě se zhodnocují prostředky, které jsme do podnikání vložili. Samozřejmě zde očekávají vyšší výnos než např. výnos ze státních dluhopisů.

$$\text{ROE} = \frac{\text{VH po zdanění}}{\text{vlastní kapitál}} \times 100 \quad [\%] \quad (3)$$

Rentabilita tržeb (ROS) poskytuje informaci o tom, jak velké výnosy musejí ve firmě vytvořit, abychom dosáhli 1,- Kč zisku. Podniky by se opět měly snažit o co nejvyšší hodnoty.

$$\text{ROS} = \frac{\text{VH před zdaněním}}{\text{tržby}} \times 100 \text{ [%]} \quad (4)$$

Ukazatele zadluženosti označované též jako ukazatele finanční závislosti, udávají vztah mezi cizími a vlastními zdroji financování podniku, měří rozsah, v jakém podnik používá k financování cizí zdroje. Pro tuto práci byl vybrán ukazatel celkové zadluženosti. Charakterizuje finanční úroveň firmy. Ukazuje míru krytí firemního majetku cizími zdroji. Podle různých zdrojů literatury je hodnota kolem 30% uváděna za standard.

$$\text{míra celkové zadluženosti} = \frac{\text{celkový dluh (cizí zdroje)}}{\text{celková aktiva}} \times 100 \text{ [%]} \quad (5)$$

Ukazatelé obratovosti informují o tom, jak efektivně podnik hospodaří se svými aktivy. Čím vyšší je jejich počet, tím kratší dobu je majetek vázán a obvykle se zvyšuje zisk. Byl zvolen obrat celkových aktiv. Jedná se o komplexní ukazatel, který vyjadřuje využití aktiv společnosti při tvorbě tržeb, neboli její schopnost využít investovaných zdrojů. Měl by se pohybovat minimálně na úrovni hodnoty 1.

$$\text{obrat aktiv} = \frac{\text{tržby}}{\text{celková aktiva}} \quad (6)$$

Ukazatelé likvidity by měli dát odpověď na otázku, zda podnik bude schopen vyrovnat své dluhy, když nastane doba jejich splatnosti. Ukazatel je měřítkem budoucí solventnosti podniku a jeho doporučení výsledná hodnota by měla být v rozmezí 1,5 – 2,5. [33]

$$\text{běžná likvidita} = \frac{\text{oběžná aktiva}}{\text{krátkodobé závazky (splatnost do 1 roku)}} \quad (7)$$

8.2.2 Vyhodnocení ukazatelů

Pro obě firmy byly vypočítány výše zmíněné ukazatele a jejich výsledky jsou vidět v tabulkách č. 18 a 19. Firma Kokonínská a. s. nebyla díky svému ztrátovému VH rentabilní v letech 2011 a 2012. Naopak nejúspěšnější rok byl rok 2014, kdy firma dosáhla maximální rentability celkových aktiv a zároveň i tržeb. Firma po celé sledované období má nízký ukazatel zadluženosti, což znamená, že má malý podíl cizího kapitálu na svých aktivech. Obrat aktiv firmy Kokonínská je relativně nízký, firma by tedy měla zvážit zvýšení tržeb nebo odprodání některých aktiv. Podnik je solventní, jelikož po sledovanou dobu je jeho běžná likvidita vyšší než 1,5. Tyto hodnoty jsou jistě pro podnik výhodné z hlediska získávání nových finančních prostředků od věřitelů, je třeba však zvážit, zda je nutné držet takové velké množství finančních prostředků v oběžných aktivech.

Tabulka 17 Výsledky finanční analýzy firmy Kokonínská a. s.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ROA v %	0,39	-3,6	-0,26	0,3	2	1,7
ROE v %	0,29	-4,1	-0,36	0,27	2,3	1,8
ROS v %	1,6	-14	-0,97	1,1	6,3	6
míra celkové zadluženosti v %	11,2	15,7	14,4	15,5	13,6	13,3
obrat aktiv	0,241	0,256	0,27	0,27	0,311	0,285
běžná likvidita	8,206	7,044	7,031	6,317	7,034	6,846

Zdroj: www.or.justice.cz, vlastní zpracování

Firma Agro Rubín má od roku 2012 relativně vysokou a stabilní rentabilitu a je tedy zisková v těchto letech. Udržuje si zároveň velmi nízkou zadluženost, má tedy velice málo finančních prostředků vázaných v cizích zdrojích a spíše se snaží vše platit z vlastního kapitálu. Obrat aktiv je i u této firmy nižší než výsledek 1, firma by měla zvážit zvýšení tržeb nebo odprodat některá aktiva. Firma je po sledované období solventní, tento ukazatel i roste a nejvyšší je v roce 2015. Nejideálnějšího výsledku dosáhl podnik roku 2012, kdy byl na úrovni 3,003 a přiblížil se k doporučené hranici 2,5. Vysoká likvidita není pro firmu samozřejmě na škodu, jen by podnik měl zvážit, zda je potřebné držet takové množství finančních prostředků v oběžných aktivech.

Tabulka 18 Výsledky finanční analýzy firmy Agro Rubín a. s.

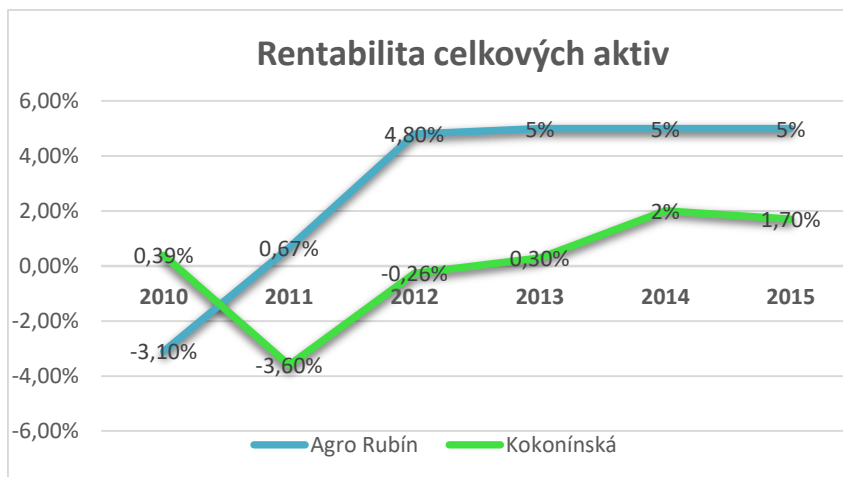
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ROA v %	-3,1	0,67	4,8	5	5	5
ROE v %	-3,2	1,2	5,1	5	4,8	4,7
ROS v %	-4,5	0,96	6,9	6,9	7,6	7,4
míra celkové zadluženosti v %	17,6	15,9	19,4	16	15,1	13
obrat aktiv	0,691	0,717	0,697	0,731	0,66	0,677
běžná likvidita	4,22	4,937	3,003	6,68	6,208	7,097

Zdroj: www.or.justice.cz, vlastní zpracování

8.3 Srovnání podniků

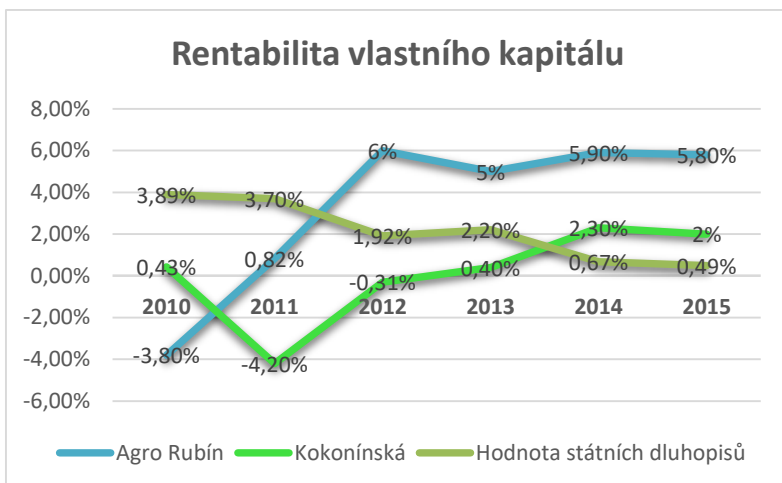
V této podkapitole budou oba podniky porovnány pomocí analýzy trendů, neboli jejich porovnání v čase, a zhodnoceno jejich počínání ve sledovaném období 2010 – 2015. Každý ukazatel bude hodnocen samostatně pro oba podniky a nakonec bude vyhodnocen, který podnik lépe vystupuje v konkurenčním prostředí.

Podle ukazatele rentability celkových aktiv je na tom lépe od roku 2011 podnik Agro Rubín, jelikož již od roku 2011 nerealizuje ztrátu a je v plusových hodnotách. Zároveň i v dalších letech, kdy jsou obě firmy ziskové, má vyšší ukazatel ROA než firma Kokonínská a. s. a u tohoto ukazatele platí, že čím vyšší tím lepší. Zároveň je vidět, že firma po zrušení živočišné výroby znatelně zlepšila své výsledky a v současné době je stabilní. Naopak u firmy Kokonínská a. s., je vidět, že díky velikým výkyvům v cenách mléka je výsledek hospodaření této firmy značně nejistý a velice kolísavý. Vývoj ukazatele rentability celkových aktiv obou firem zobrazuje obrázek č. 11.

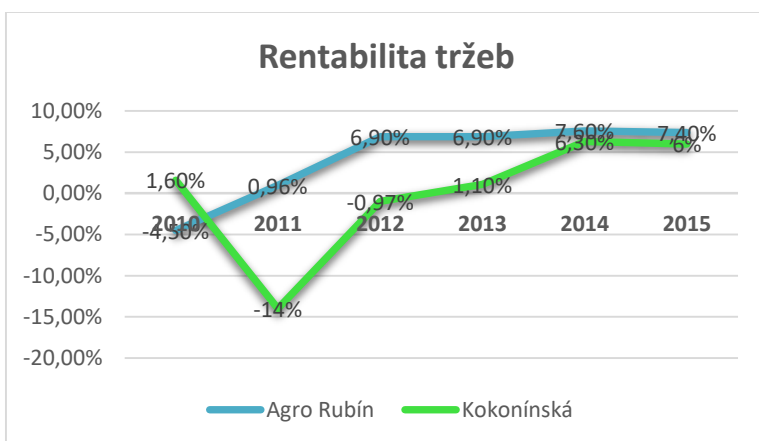
*Obrázek 11 Porovnání rentability celkových aktiv vybraných podniků
Zdroj: www.or.justice.cz, vlastní zpracování*

K porovnání výsledků ukazatele rentability vlastního kapitálu nám slouží další ukazatel a to hodnota státních dluhopisů. Jako dobrý výsledek se považuje číslo větší, než je právě udávaná hodnota, která byla zvolena jako výnosnost 10tiletého státního dluhopisu a zařazena do grafu. Jelikož tento ukazatel znatelně od roku 2010 klesá, byla jeho hodnota k roku 2015 pouze 0,49%. I přes jeho nízké hodnoty, se nad tento ukazatel dostala firma Kokonínská a. s. až v roce 2014. Podnik by si měl tedy dát pozor, aby se toto dlouhodobě neopakovalo, jelikož se může stát, že investoři nebudou chtít investovat svůj kapitál do této firmy. Podnik Agro Rubín a. s. naproti tomu má vyšší hodnoty již od roku 2012 a od té doby se drží nad tímto ukazatelem a mohou říct, že je na tom finančně dobře a je velice atraktivní pro investory. Celkový vývoj ukazatele rentability vlastního kapitálu obou firem ukazuje obrázek č. 12.

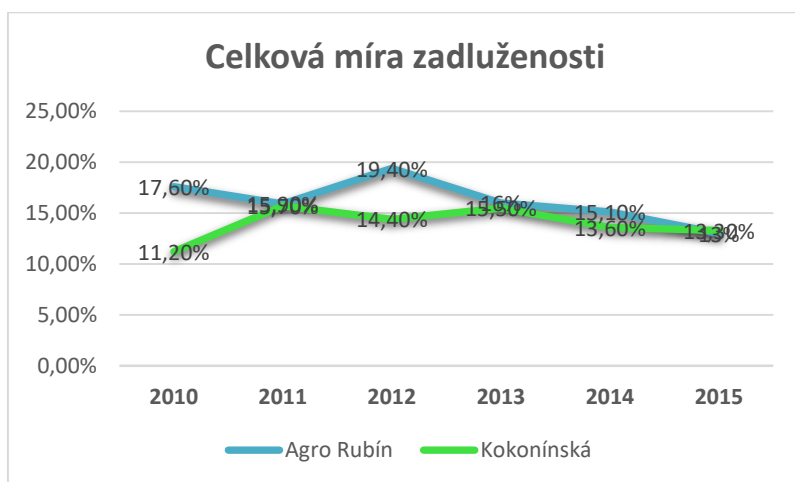
Obrázek 12 Porovnání rentability vlastního kapitálu vybraných podniků
Zdroj: www.or.justice.cz, vlastní zpracování

U ukazatele rentability tržeb je hledisko porovnávání nastaveno na čím vyšší, tím lepší. Obě firmy jsou celkem v posledních letech na tom vyrovnaně a dobře. Trochu vyšší čísla má firma Agro Rubín a. s., která má podobné výsledky od roku 2012. Naopak velmi pozitivně můžeme hodnotit firmu Kokonínská a. s., která za roky 2014 a 2015 výrazně zlepšila výsledné hodnocení svých tržeb a zlepšila své postavení na trhu. Celkový vývoj rentability tržeb obou podniků zobrazuje obrázek č. 13.

Obrázek 13 Porovnání rentability tržeb vybraných podniků
Zdroj: www.or.justice.cz, vlastní zpracování

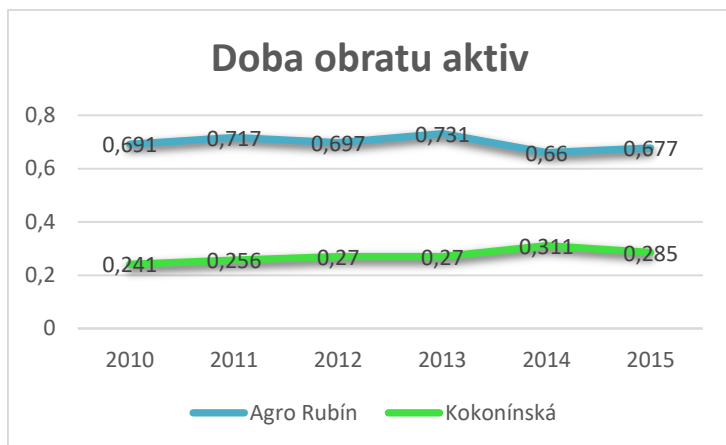
Dalším ukazatelem je celková míra zadluženosti, kterou zobrazuje obrázek č. 14. Pokud u minulých ukazatelů platilo čím vyšší tím lepší, u tohoto ukazatele to platí přesně naopak. Čím menší je závislost podniku na cizích zdrojích, tím lepší je finanční zdraví firmy. Souhrnně je možné říci, že obě firmy jsou na tom velice dobře. Jejich míra zadluženosti nepřesahuje ani u jednoho 20%, jsou tedy velmi schopné s nakládáním s vlastními prostředky. Trochu lepší výsledky dosahuje za celé sledované období firma Kokonínská a. s., která má maximální míru zadluženosti v roce 2011 a to 15,9%.

*Obrázek 14 Porovnání celkové míry zadluženosti vybraných podniků
Zdroj: www.or.justice.cz, vlastní zpracování*

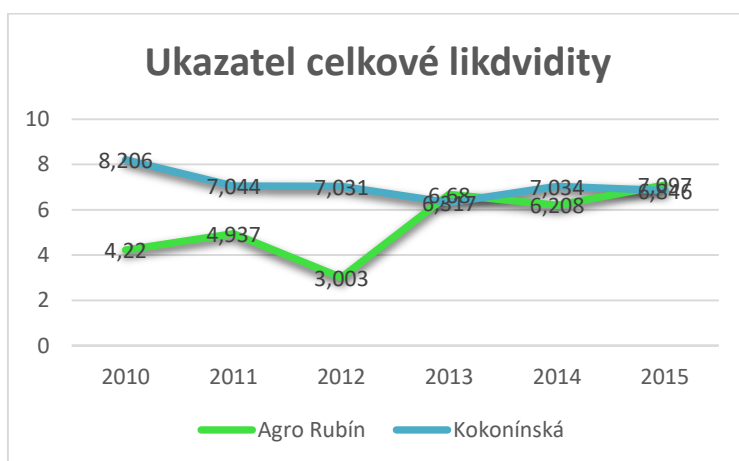
Obrat celkových aktiv je u obou podniků pod hranicí 1 tedy obě firmy by měly zvážit kroky pro zlepšení tohoto ukazatele ať už zvýšením tržeb, nebo snížením některých aktiv. Ačkoliv podnik Agro Rubín je pod úrovní ukazatele 1, jeho ukazatel se k jedné blíží daleko více. Firma Kokonínská má dle tohoto ukazatele velice špatný výsledek. Měla by více začít pracovat na zvýšení objemu tržeb, snažit se ho alespoň dorovnat k výsledkům druhého podniku. Kompletní vývoj doby obratu aktiv obou firem ukazuje obrázek č. 15.

Obrázek 15 Porovnání doby obratu aktiv vybraných podniků
Zdroj: www.or.justice.cz, vlastní zpracování

Velmi dobrých výsledků dosahují oba podniky u ukazatele běžné likvidity, které zobrazuje obrázek č. 16. Oba podniky velmi dobře kryjí své závazky a jsou solventní. Není tedy pro ně těžké platit za své závazky. I přesto, že výsledky obou podniků jsou velice dobré, měly by se zamyslet, jestli nedrží příliš mnoho finančních prostředků v oběžných aktivech. Firma Kokonínská již začala snižovat tento ukazatel a v roce 2015 na tom byla dokonce lépe. Naopak Agro Rubín, by měl začít tento ukazatel více hlídat, jelikož po roce 2013 se skokově zvýšil.

Obrázek 16 Porovnání ukazatele běžné likvidity vybraných podniků
Zdroj: www.or.justice.cz, vlastní zpracování

Pokud bychom měli zhodnotit celkově obě firmy ve finanční analýze, lépe na tom po téměř celé sledované období byla firma Agro Rubín a. s.. Pro podnik byl slabší rok 2010, kdy se rozhodla, že v dalším roce uzavře ztrátové odvětví a od té době se firmě velice dobře daří. Firma je rentabilní, solventní, má pevnou strukturu a velmi dobře kryje své závazky. Bohužel pokud by se počítaly ukazatele rentability bez dotací, firma by byla na hranici existence.

Podnik Kokonínská a. s., je konkurenceschopný, ale je na tom celkově o trochu hůře. Můžeme tedy říci, že je méně konkurenceschopný než podnik Agro Rubín. Zvláště po odečtení dotací do tohoto podnikání vzniká zde značný deficit, díky kterému by podnik nebyl schopný fungovat. Firma v posledních letech znatelně zlepšila své hospodaření a dostala se do nejvyššího zisku za sledované období, je tedy vidět, že na sobě pracuje. Sám podnik ve výroční zprávě přiznal, že se snaží zlepšit své postavení a svoji konkurenceschopnost bez ohledu na dotace.

Závěr

Společná zemědělská politika je jednou z nejstarších a zároveň nejkontroverznějších politik Evropské unie. Již od svého vzniku nebyla mnoha státy podporována, především díky její finanční náročnosti. I přesto, že se této politice povedlo dosáhnout předem stanovených cílů a pomocí reformy stabilizovat produkci v Unii, nadále je výše výdajů extrémně vysoká. Velký vliv na tuto politiku mají podpory jak pro členské státy, tak i státy nově přichozí. Již od začátku byla tato politika vytvářena na základě národních zkušeností, avšak s postupným růstem počtu členů se stávala komplikovanější a složitější. Každý stát si vyjednával při vstupu nové podmínky a nebylo tomu ani jinak u České republiky. I když zde byly požadavky celkem nízké.

Situace České republiky po pádu komunistického režimu a zároveň po osamostatnění 1. 1. 1993 nebyla pro české zemědělství příliš příznivá. V závislosti na celkové transformaci ekonomiky a určitému technickému zaostání oproti západním zemím se české zemědělství nacházelo v recesi. Poté co v roce 1997 začala přistupová jednání a EU poskytla předvstupní pomoc, došlo k transformaci zemědělské politiky a přizpůsobování se podmínkám vyspělého světa.

Po vstupu do Evropské unie se ČR, stejně jako ostatní nově přichozí státy, začala řídit společnou zemědělskou politikou. To s sebou neslo řadu nových nařízení a jiných právních předpisů, na které si museli čeští zemědělci zvyknout. Díky SZP se české zemědělství dokázalo stabilizovat, byl zajištěn příjem pro zemědělce, vznikaly dostatečné zásoby a vzrostla produktivita práce. Od vstupu ČR do EU se zisk zemědělských podniků každý rok zvyšuje v souladu s růstem dodací do zemědělství. České zemědělské podniky dokonce zaznamenaly v posledních letech jedny z nejvyšších tržeb od roku 2000.

Jeden z výzkumných předpokladů zněl, že od vstupu ČR do EU klesá počet podniků s živočišnou výrobou. Podniky, které se zabývají živočišnou výrobou, jsou ovlivňovány výkupními cenami živočišných výrobků, které jsou často pod úrovní nákladů. Jeden ze zkoumaných podniků se díky nevýdělečnému chovu prasat, rozhodl ukončit tuto výrobu a

díky tomu mu znatelně stoupl zisk a zlepšila se jeho rentabilita. Nízké výkupní ceny živočišných výrobků, především u prasat nedokáží dotace pokrýt, tak jak je tomu u rostlinné výroby, kde jsou výkupní ceny znatelně stabilnější. Tímto předpokladem byla zodpovězena i otázka, zda dotace zvýhodňují rostlinnou výrobu.

Finanční analýza porovnávala dva odlišné podniky, které hospodaří na území libereckého kraje. Bylo potřeba zjistit odpovědi na otázku, zda neovlivňují dotace výsledek hospodaření podniků příliš a podniky spíše, než aby usilovaly o generování lepšího příjmu z tržních a netržních aktivit v rámci trhu EU, se nespolehnali pouze na peníze z EU. Zároveň zda jsou firmy konkurenceschopné i bez přijatých dotací z EU. Oba podniky jsou poslední dva roky ziskové, pokud bychom však odstranili dotace oba podniky, přestanou být rentabilní a může to pro ně být likvidační.

Tato práce ukázala, že nejlepší možnou variantou pro zemědělce, je zaměřit se na oba druhy výroby. Jelikož dotace nedokáží rovnoměrně vykryt pohyby v cenách produktů, je zde lehce znevýhodněno postavení živočišné produkce. Nejen pouze Evropská unie, ale i Česká republika, by se tedy měly zamyslet, jakou pomoc zemědělcům poskytnout. Každá členská země by se měla zaměřit na výrobky, které jsou pro ni typické. Důležité je dosáhnout konkurenceschopnosti s ostatními členskými státy. Prioritou by jak pro Českou republiku i Evropskou unii měla být stabilizace cen jak živočišné tak rostlinné výroby a zajištění jejího optimálního množství.

Seznam použité literatury

- [1] Ministerstvo zemědělství. *Vznik, vývoj a reformy Společné zemědělské politiky*. [online] eAgri.cz, 2009 – 2015 [cit. 2015-01-09]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/spolecna-zemedelska-politika/vznik-vyvoj-a-reformy-spolecne/>
- [2] FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 2., dopl. a aktualiz. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2009. ISBN 978-80-7325-180-2.
- [3] KÖNIG, Petr. *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu*. 2., aktualiz. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-011-9.
- [4] CIHELKOVÁ, Eva a Jaroslav JAKŠ. *Evropská integrace - Evropská unie*. V Praze: Vysoká škola ekonomická, Nakladatelství Oeconomica, 2004. ISBN 80-245-0854-0.
- [5] ŠÍMOVÁ, K. Problémy rozpočtu EU. In: *Rozpočet EU* [online]. Praha: Euroskop.cz [cit. 2015-02-02]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8921/sekce/problemy-rozpocet-eu/>
- [6] Stálé zastoupení České republiky při Evropské unii. Reforma Společné zemědělské politiky schválena. In: *Události a témata* [online]. Praha: Mzv.cz, 2013 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/udalosti_a_media/reforma_spolecne_zemedelske_politiky.html
- [7] European Commission. *Directorate-General for Agriculture and Rural Development* [online]. 2015 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/agriculture/index_en.htm
- [8] Poslanecký klub ELA. *Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova* [online]. 2013 [cit. 2015-03-02] <http://www.eppgroup.eu/cs/AGRI>
- [9] BLAHUŠIAK, I. Euroskop.cz. Rada Evropské unie. In: *Instituce EU* [online]. Praha: Euroskop.cz [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/98/sekce/rada-evropske-unie/>

- [10] BRANDOVÁ, B. *Financování společné zemědělské politiky Evropské unie se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2010. ISBN 978-80-7372-657-7.
- [11] Ministerstvo zemědělství. O ministerstvu.[online] eAgri.cz, 2009 – 2015 [cit. 2015-01-20]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/o-ministerstvu/>
- [12] Stálé zastoupení České republiky při Evropské unii. Úkoly stálého zastoupení. In: *O stálém zastoupení* [online]. Praha: Mzv.cz, 2013 [cit. 2015-01-24]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/representation_brussels/cz/o_stalem_zastoupeni/ukoly_staleho_zastoupeni/index.html
- [13] Rozpočet EU. In: *Principy a činnosti EU* [online]. [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <http://www.evropa2045.cz/hra/napoveda.php?kategorie=6&tema=48>
- [14] KRUTÍLEK, O. Rozpočet EU [online]. Praha: Euroskop.cz [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8877/sekce/rozpocet-eu/>
- [15] How is the EU funded? [online]. 2011 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/basic-information/money/revenue-income/index_en.htm
- [16] Systém vlastních zdrojů. In: *Rozhodnutí Rady (ES, Euratom) č. 2007/436* [online]. Brusel: Rada Evropské unie, 2014 [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=URISERV:l34007&qid=1429549174983&from=EN>
- [17] KRUTÍLEK, O. Výdaje rozpočtu EU. In: *Rozpočet EU* [online]. Praha: Euroskop.cz [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8879/sekce/vydaje-rozpocetu-eu/>
- [18] Massot, A. Financování společné zemědělské politiky. In: *Odvětvové politiky* [online]. Evropský parlament, 2014 [cit. 2015-02-03]. Dostupné z: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/cs/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.2.2.html

- [19] Evropská komise. Víceletý finanční rámec – často kladené otázky [online]. 2015 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-1004_cs.htm
- [20] European Council. Financing the common agricultural policy [online]. 2009 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/111096_en.htm
- [21] Interní materiály Agrární komory Libereckého kraje
- [22] Agrární komora České republiky. Nová společná zemědělská politika upravuje systém přímých plateb, nabízí podporu investic a mladých zemědělců [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.apic-ak.cz/nova-spolecna-zemedelska-politika-upravuje-system-primych-plateb_-nabizi-podporu-investic-a-mladych-zemedelcu.php
- [23] FOJTÍKOVÁ, L. a M. LEBIEDZIK, 2008. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7179-939-9.
- [24] FAJMON, Hynek. *Současnost a budoucnost českého zemědělství v EU: informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK) ve spolupráci se skupinou Evropských konzervativců a reformistů (EKR), 2010. ISBN 978-80-7325-215-1.
- [25] Asociace krajů České republiky. Charakteristika kraje. In: *Liberecký kraj* [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.asociacekraju.cz/kraje-cr/liberecky-kraj/charakteristika-kraje-5/>
- [26] ČSÚ, Krajská reprezentace Liberec. Demografický, sociální a ekonomický vývoj libereckého kraje v letech 2000 až 2004 [online]. Liberec, 2005 [cit. 2015-03-17]. ISSN 13-5105-05 Dostupné z: [http://notes.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/120615_tendence/\\$FILE/13-5105-05.pdf](http://notes.czso.cz/xl/redakce.nsf/i/120615_tendence/$FILE/13-5105-05.pdf)

- [27] Ministerstvo zemědělství ČR. Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2013. *Zelená zpráva* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2014 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/file/370427/ZZza2013.pdf>
- [28] European Commission. Definice mikropodniků, malých a středních podniků. [online]. Evropská Komise, 2007 [cit. 2015-02-15]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/enterprise/business_environment/n26026_cs.htm
- [29] *Vysoká poptávka a ceny na světovém trhu mléčných produktů*. [online] 2007. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <http://www.asz.cz/redakce/tisk.php?lanG=cs&clanek=20889&slozka=5880&xsekce=6068> &
- [30] O'MAHONY M., VAN ARK B. *EU Productivity and Competitiveness: An Industry Perspective*. Italy: European Communities, 2003. ISBN 92-894-6303-1
- [31] SCHMUCK, Roland. *Measuring Company Competitiveness*. [online] University of Pecs, Faculty of Business and Economics. 10 p. 2008. [cit. 2016-10-15]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/6504760.pdf>
- [32] KARNANI, Aneel. Equilibrium Market Share - A Measure of Competitive Strength. *Strategic Management Journal*. vol. 3., 1982. ISSN 01 43-2095
- [33] BLAŽEK, Ladislav. *Konkurenční schopnost podniků: (analýza faktorů hospodářské úspěšnosti)*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4734-1.
- [34] SEDLÁČEK, Jaroslav. *Finanční analýza podniku*. 2., aktualiz. vyd. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-3386-6.

Bibliografie:

[35] KUČEROVÁ, Irah. *Evropská unie: hospodářské politiky*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1212-7.

[36] FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-939-9.